

Zap. 1835

L. d. 20

435

Ex Libris Josephi
Samueli

Inu. 7513

registr.

Est Libri

Josepho Lajochi

S I M O N I S

STAROVOLSCL,

POLONIA.

Ex Libris

COLONIAE

Apud Henricum Crithium.

ANNO M. DC. XXXII.

18.374

M. Michael

Kamelski

Pl. Dr. sum
tus Fathrey

p. Biblioth.
Cela Fathrey

XVII - 3395 - 4

& focis, cum Barbaris gen-
 tibus quotidie dimicamus,
 sed pro tota re Christiana:
 cui Te vicaria potestate à
 Deo praefectum, qua par est
 reuerentia, tanquam Apo-
 stolicum, veneramur. Nobis
 proinde, qui pro cæterorum
 integritate & conseruatio-
 ne magis desudamus, magis
 PATER BEATISSIME fa-
 uere debes : atque vtinam
 Tibi Magnus ille Deus, qui
 Te bono Ecclesie sue, & no-
 stro, diutissimè incolumem
 seruet.

SIMONIS STAROVOLSCI

POLONIA.

Siue status

REGNI POLONIÆ

descriptio.

POLONIA, antiquis Sarmatia Europea dicta, uti nunc à sapientissimo Rege, Sigismundo III. moderatur, octo in uniuersum prouincias sub vno sceptro continet: moribus, legibus, lingua, ex parte differentes:

ferentes: viuendi vero genio,
libertatis prærogatiua, ca-
pessendorumque in Repub.
honorum aptitudine, omnes
ex equo pares, & iuribus ne-
cessitudinum inter se inui-
cem asstrictas. Hoc est, Po-
loniam vtramq;, Lituaniã,
Russiã, Prussiam, Mafoniã,
Samogitiam, Pomeraniã &
Liuoniam. De quibus sin-
gulis, quamuis & sigillatim
& in communi, plurimi viri
prudentes, tum nostrates, tũ
extranei scripserint; quia ta-
men assidua est harum sub-
lunarium rerum mutatio, &
potentissimorum quorum-
uis imperiorum fatalis quæ-
dam hæc conditio, vt singu-
lis ferè sæculis ac ætatibus,
accipiant nouas inclinatio-

8 *Simonis Starouolsci*
nes, aut incrementa. Ideo,
qualem nunc patria nostra
fortiatur statum ; qua' eue
seruent sub coronam aggre
grati populi, mores & con
suetudines inter se; quas vi
res; quas opes; quod regimē;
quam religionem; quos de
nique vicinos habeant, &
quam potentes, hoc speciali
libello perstricta, posteris
tradete constitui, vt Candi
dus Lector, conseruatam
hactenus, prout à maioribus
nostris accepimus, imo au
ctam Sarmatiam nostram vi
dens, non prudentiæ alicui
humanæ (vt assolent moder
ni politici) aut potentiaæ am
plissimi Regni hoc Ascri
bat, sed diuinæ prorsus be
nignitati, quæ veros sui cul
tores,

tores, quamuis in faucibus immanissimorum hostium positos, incolumes pro sua misericordia seruat; & à primo gentis authore Lecho, in hodiernum, liberos atque florentes, nec vllius vnquam iugo pressos, circumuicinis etiam populis, fœderum leges præscribere finit.

SITVS POLONIÆ.

Regnum Poloniæ, cum adiacētibus sibi prouincijs, extenditur in longum, à tricesimo octauo gradu, ad quinquagesimum quartum, ab occasu æstiuo versus ortum hibernum, amplius quã per ducēta quadraginta miliaria Germanica. In latum

A S vero

10 *Simonis Starouolsci*

verò à montibus Carpatijs, usque ad mare Balthicum seu Venedicum, perducēta plus minus milliaria. Ab occasu cingitur Marchia Brandenburgensi, & Pomerania vltiore. A septentrione mari Venedico & Sarmatico, cuius aduersa littora Gotthi atque Suedi tenent. Ab ortu Moscouia, & campestris Scytharū solitudinibus. A plaga demum Australi, Valachia, Vngaria, atque Silesia. Regio tota ferè plana & aprica est, nisi qua ad fines Vngariæ accedit, montana & syluestris. Quo longius autem inde recedit, eo lenius decliuus est, magisque culta, & meliore gleba. Nisi quod in medietate minoris Poloniæ

niæ Caluus mons supereminet, in quo monasterium est S. Crucis nomine lignoque celebre: reliqui colles ferè in toto Regno sunt, potius quàm montes. Sylvestris sanè fuit superioribus tēporibus pleraque omnis Polonia, non modo Lituania: sed nunc ubique diligenter excolitur, frugum leguminumque ferax, & pratis abundans. Et quamvis cœli intemperie nimium laborat, Pomaria nihilominus non infrequentia & fructuosa passim habet: in quibus pirorum, malorum, prunorum, persicorum, cerasorum, & nucum bonitas & varietas certat cū Vngaricis & Italicis. Sunt & vites pluribus in locis, quarum

rum vix esui quidem non
insuaues sunt, præsertim si
æstas & autumnus temperiẽ
suam seruent: sed vinum in-
de expressum acerbius, vbi
defecatum est. Neque negat
solum Polonicum castaneas,
mora, cotonia, ficus, amyg-
dalas, crocum, arisam, pepo-
nes, melopepones, herbas &
flores omnis generis, & alias
hortenses Italiæ delicias, pa-
latinariumq; lenocinia. Nec
metalla fossiliaque desunt,
vt suis locis dicetur, plumbi,
ferri, æris, cupri, argenti &
auri. Auium quoque & alti-
lium, magnam habet copiã:
itemq; iumentorum omnis
generis & ferarum, ceruorũ,
videlicet aprorum, vrsorum,
luporum, sciurorum, dorca-
rum

quod Cuiaviae nonnulla pars
 diuosa est, collibusq; mol-
 liter & ad fertilitatem com-
 mode distincta. Habet à me-
 ridie Silesiam, Marchiam ab
 occasu & Pomeraniam vlti-
 riorem: Prussiae partem &
 Masouiam à septentrione, à
 quibus Vistula disterrina-
 tur: ab ortu verò Minorem
 Poloniam, varijs, ijsq; igno-
 tis terminis diuisam, sed
 quos inter Pilcza fluuius præ-
 terlabitur. Tota autem hæc
 Maioris Polonię amplitudo,
 in octo satrapias diuiditur:
 in Palatinatū videlicet Pos-
 naniensem (cui & V. V. scilicet
 uiese territorium adongi-
 tur) Calissiensẽ, Lanciciẽ-
 sem, Brestensẽ, Junoula-
 dislauiensẽ (& hæc diu. sa-
 trapie

16 *Simonis Starouolsci*
trapiæ vulgò Cuiavia dicun-
tur) Siradiensem, Rauēsem,
& terram Vielunensem. Pro-
uincię metropolis POSNA-
NIA est, ad fluuium Vartā,
longitudinis gradu 39. lati-
tud. 52. sita, à qua & distri-
ctus nomen habet, primum-
que sibi locum inter satra-
pias vendicat. Vrbs quidem
ipsa parua est, sed pulchra
satis, & commercijs empo-
rioque Germanorum excul-
ta, suburbia amplissima ha-
bet: vbi & templum Cathe-
drale, cum Collegio Cano-
nicorum, & aula Episcopi,
inter paludes situm est, vul-
gò Valisouiam dicunt,
instar oppidi locum mu-
tionis aptissimum habet. I-
annes Lubranscius Episcopus
pu

le in eo loco nidos aquila-
rum plurimos reperijisset, vr-
tam quam inibi condidit, à
vulgarum multitudine Gnes-
nam appellavit: pro insigni
autem militari, aquilam al-
bam assumpsit, quo etiam-
num Regnum Poloniæ uti-
tur. Archiepiscopus igitur
Gnesnensis, à Concilio La-
teranensi, in spiritualibus,
Vices summi Pontificis gerit
& Legatus Natus appella-
tur, in politicis autem, præ-
cipuè interregni tempore,
Proregis auctoritatem ha-
bet. Et prout Collegium il-
lus excellētiam suæ Me-
ropolitanae Ecclesiæ, præter
aliorum Cathedralium mo-
nasteriorum, Cancellarium cum di-
ginitate habet, qui muni-

20 *Simonis Starouolski*
mentorum & libertatis illo-
rum (omnes enim nobiles
esse debent, nec ad præben-
das admittuntur, plebeijs or-
ti parentibus, in vlllo Capi-
tulo Cathedrali, in tota fe-
rè Polonia, nisi certus Do-
ctorum numerus, assignatus
ex fundatione) custos quo-
dammodo est. Sic Archie-
piscopus ipse, supra dignita-
tem & prærogatiuam aliorū
Antistitum, aulicos, cubicu-
larios, pueros, aliosque mi-
nistros & satellites, more re-
gio habet, & qui inter eos
eminent, Cancellarium spe-
cialem, atque Mareschalcū.
Quorum ille, iudicijs spiri-
tualibus, quæ ad curiam Ar-
chiepiscopi deuoluuntur, cū
authoritate præest: hic, cum
in

in publicū Princeps prodit,
baculum seu virgā illi præ-
fert, prout Regibus ipsis præ-
ferri in Polonia mos est; &
aulam ipsius totam ipse mo-
deratur. In metropolitana i-
taque Gnesnensi Ecclesia,
Diui Adalberti Archiepis-
copi olim loci illius, hono-
rantur reliquiæ, sepulchro in
medio templi pulcherrime
exstructo, pro quibus asser-
uandis, Serenissimus Rex
Sigismundus III. tumbam
argenteam donavit precij
haud contemnendi, cum &
antea cistæ argenteæ inclusæ
fuiſſent, sed non ita affabre
exstructæ. Habetque sanè
templum illud inæstimabi-
lem thesaurum in vasis au-
reis, argenteis, & gemmatis,
B 3 quæ

quæ veteres Principes & Archiepiscopi tabulis legarunt; & nuper defunctus Henricus Firlei, præter alia vasa & vestes pretiosas, quas Ecclesiæ illi donauit, dedit etiam tiaram suam Episcopalem, viginti quatuor millibus florenorum æstimatam. Cætera oppida satrapix Posnanensis sunt, Costenum, Vschouia, Slupcia, Pysdra, Coninum, Kcina, Kazimiria, Nacum, Curnicum, quæ & muris exornata sunt, & non infrequentia habentur: reliqua verò omnia sine vllis mœnibus sunt, & nec nisi lignicis ædificijs constant, præter templa, & castella, siue arces adiunctas, aut monasteria Abbatiarum præpinguium,

guium, quale est, Landense, Obrense, Lubinense, Blefo- uenense, Vongrouecense, Pa- radisense, Mogilnense, Tre- mesnense, Præmentense, & reliqua Ordinum mendican- tium: Senatores verò huius satrapiaë sunt Archiepisco- pus Gnesnensis, Episcopus Posnaniensis, Palatinus Pos- naniensis & Castellani sep- tem, Posnaniensis, Medire- censis, Rogosnensis, Sremë- sis, Præmentensis, Criuinen- sis & Santocensis. Sunt & of- ficiales tam terrestres, quam castrenses; præfectique ciui- tatum partim cum iurisdic- tione, partim sine iurisdic- tione, vt in omnibus regni- prouincijs habere mos est. Posnaniësis nihilominus præ-

24 *Simonis Starouolsci*
fectus, hanc prærogatiuam
habet, vt Generalis Maioris
Poloniæ dicatur, & in ali-
quot districtibus suam iu-
risdictionem exerceat.

CALISSIVM vrbs ad
fluuium Przosna inter palu-
des sita: muro latericio, cum
turribus, cincta, aliquot reli-
giosorum monasteria & tē-
plum Canoniorum habet;
itemque Collegium Socie-
tatis IESV sumptuosissimū,
quod Stanislaus Karncoui-
us Archiepiscop⁹ olim Gnes-
nensis, vir rerum ciuiliū
cognitione, cum eruditione
eximia, tum prudentia, in-
tegritate, alijsque dotibus in
Repub. clarus, suis sumpti-
bus exstruxit, & inibi sepeli-
ri voluit. Regio sicut & tota
Maior

Maiores Polonia, frugibus, piscibus, & pecoribus abundans est; minoribusque oppidis admodum frequens, quorum præcipua sunt, Stauum, Colum, Cosminum, Dobra, Grabouia, Opatouicia, Plesouia, Octolanouia cum arce in paludibus sita & Chocia, in qua nuper Reuerendissimus Episcopus Cracouiensis Andreas Lipski, Ecclesiam Collegiatam & Præpositum infulatū, sumptu ingenti fundauit. Haud procul inde conspicitur Goluchouia, arx Comitum à Lesno, recētiori architectura exstructa: itemque parte ab alia Crotofinum cū orto pulcherrimo Comitum Rozrazouiorum, & oppidū B s Borek,

Borek, imagine miraculosa
 B. Mariæ percelebre; ingens
 enim è tota Polonia eo ho-
 minum deuotòrum concur-
 sus fieri solet, qui singularè
 ibi numinis fauorem expe-
 riuntur. Est & Olobocum
 duobus miliaribus à Calif-
 sio, monasterium Monialiũ
 prædies, & pulchre in mo-
 dum castelli edificatum. Ha-
 bet autem satrapia hæc Pa-
 latinum proprium, & Ca-
 stellanos sex. Calissensem,
 Gnesnensem, Landensem,
 Naelensem, Biechouiensem
 & Camenensem.

SIRADIA ad Vartam
 fluuium posita, in quatuor
 territoria, satrapiam suam
 diuidit, in Siradiense videli-
 cet, Schadkouiese, Radom-
 scense

scense & Petricouienſe. Habetque præter Pa'atinum, Caſtellanos quatuor, Sira- dienſem, Roſpirenſem, Spi- cimiriſem & Conarien- ſem: oppida verò præcipua, Vidauiam, Vartam, Pabiani- ce, Laſcum, vbi olim Ioan- nes Laſcus, Archiepiſcopus Gneſnensis, hæres comitatus illius, Præpoſitum infulatū douitioſiſſimè fundauerat: auxerunt autem Eccleſiæ ſuppellectilem, illuſtres il- lius fratres, collatis ampliſſi- mis donarijs. Septem autem miliaribus inde, eſt Petrico- uia, vrbs non inelegans, in qua Regni Tribunal, ſeu Parliamentum ſingulis annis celebratur; & aliquot ſtadijs inde Byki, arx Baronum e- iuſdem

28 *Simonis Starouolsci*
iusdē cognominis, pulcher-
rimè exstructa. Est & Abba-
tia insignis Vitouiensis in
proximo: & paulò remotius
Italicæ architecturæ palatiū
Crusinense.

Huic Palatinatui adiacet
Terra Vielunensis, quæ pro-
prios magistratus habet, &
Castellanum; diuiditurque
in territoria, Velunense &
Ostressouienſe, quæ aliquot
oppida in se (præcipuè Bo-
leslaueciam cum arce muni-
tissima) continent, atque pa-
gos infinitos. Ipsa vrbs Ve-
lunia pulchras domos late-
ricias habet, & templum Ca-
nonicorum fabricæ antiquæ,
itemque monasteria aliquot
elegantia: sed quæ omnia
superat illud Zloczouienſe

FF. Mi-

FF. Minorum de Obser-
uantia.

R A V E N S I S satrapia
habet Palatinum & Castel-
lanos tres, (in tot enim ter-
ritoria diuiditur) Rauen-
sem, Sochaciouensem &
Gostinensem. Oppida præ-
cipua sunt. Rava, ligneis
quidem ædificijs constans,
sed populata satis, arcem mu-
ratam habet, in qua prouen-
tuum est bonis Regijs, solu-
tioni militum, quarta pars
deponitur: sic enim Reges
superiores voluerunt, ut as-
siduæ in Podolia contra bar-
barorum excursions, excu-
biæ fierent. In eadem arce
communissimè asseruantur
captiui hostes patriæ, si sunt
personæ honoratiores: qua-
lis

30 *Simonis Starouolsci*
lis nostra ætate ibi fuit, filius
naturalis Caroli Regis Sue-
ciæ, bello Liuonico cum ali-
quot legionum Præfectis ca-
ptus. Et nuper Baldifius,
Gustavi Regis Sueciæ mili-
tum Tribunus, itemq; Stref-
fius, Taiffius, & alij, alarum
ductores, bello Prussico, cap-
ti. Collegium hic studiosorū
frequentissimum Societatis
IESV clerici habent. Sed lon-
gè populosius est Louicium,
residentia Archiepisc. Gnes-
nensis, quinque milliaribus
Raua distans. Nundinæ
quotannis ibi fiunt celebres,
vnde ciues quoque merca-
turæ addicti. Arx Archiepis-
copalis in medijs paludibus
sita, pulchra ædificia habet,
itidemque Canonici & ciues
non-

nonnulli, Ecclesia namque Collegiata ibi est, satis argento & vestibus sacris diues: similiter monasteria & templa alia. Volboria quoque Cuiavianensis Episcopi residentia, palatium pulchrū ad aquas situm habet, & oppidum ipsum habitatoribus plenum: est etiam alicuius notæ Gombinum, Sochaciouia, Gostininum (nobilitatum carcere Demetrii Suisici Magni Ducis Moscoviae, qui ibi in arce longo tēpore asseruabatur, & tandem pedore consumptus vitam expirauit) Squerneuicia, haud inelegans palatium Archiepiscopi Gnesnensis continens, Biala; vnde conspicitur Radzeiouia, eiusdem
cogno-

32 *Simonis Staromolsci*
cognominis Palatini Lenci-
ciensis arx pulcherrima hor-
tos, fontes, & pomaria amœ-
nissima habens.

Rauensi igitur satrapię vi-
cina est LENCICIENSIS
in tria similiter prout & illa
territoria diuisa, Lenciciense
videlicet, Brezinense, & Or-
louienne. Præterque Palati-
num quatuor Castellanos
habet, qui ad Senatum Re-
gni spectant, Lenciciensem,
Brezinensem, Inouloden-
sem & Conariensem. Præci-
pua districtus vrbs Lenci-
cia, in paludibus sita, tem-
plum Canoniorum longè
extra vrbein in loco sanè in-
expugnabili habet, si cum
vel leuis ars architectonicæ
iuuisset, ipsa nundinis cele-
bris,

bris , & comitijs nobilitatis illius palatinatus, qui ibi sua iudicia peragunt. Est & Pi-ontkum ab vna, atque Vnic-ouia parte ab altera , ciuitates Archiepiscopi Gnesnen- sis non cōtemnendæ, in qua- rum posteriore arx ad Vartã affabre facta conspicitur : in priore autem Monasterium FF. S. Pauli primi Eremitæ.

Sequitur Cuiavia in duos palatinatus diuisa , Bresten- sem nimirum & Iuniuladis- lauiensem , regio frumenti, pecoris & piscium ferax ; ia- cus etenim innumeros ha- bet , eosque piscosos valdè, quos inter præcipuum locū Goplus habet, quinque mil- liaria patens in longum, se- mis in latū. Et BRĚSTEN-

SIS quidem satrapia, vnum
Palatinum & tres Castella-
nos habet, Brestensem vide-
licet, Crusuiciensem & Co-
ualiensem: territoria autem
quatuor, Brestense, Crus-
uiciense, Coualiense & Præ-
decense. In Brestensi, Vla-
dislauia est, sedes & oppi-
dum Episcopi, Cuiaviensis
& Pomeraniæ, templum Ca-
thedrale, veteris quidem fa-
bricæ, sed varia suppellectili,
ac præcipuè vasis argenteis
ditissimum habens. Circa,
domus Canonicorū, schola
& Seminarium; arx verò ip-
sa ad confluentem Vistulæ
sita, sicut & oppidum, do-
mus latericias complectens.
In eodem littore conspicitur
Nisauia tota murata, nec
val-

valdè longè Raciensum, arcem pulcherrima exornatum; item Radziciouia, Sluzeuia, atque Breste ipsum, vallo, muris, & fossa cinctum, latericijsq̄ue domibus interiectu trabium exornatum.

Eodem modo IVNIVLADISLAVIENSIS satrapia tria territoria complectitur Bydgoſtense, Bobrounicense & Iuniuladislauienneſe, quod statim à Goplo lacu & oppido Crufuicia, vsque ad Viſtulam & fines Pomera-niæ extenditur, habetque complura oppida & villas, quamuis ligneas omnes: & præter Palatinum, tres ad Conſiliũ Regiũ Castellanos mittit.

36 *Simonis Starouosci*
mittit Iuniuladislaiensem
Bydgostensem & Conariensem.
Cruuicia quæ ad Bre-
stensem palatinatum spectat
& in Iuniuladislaiensis sa-
trapia finibus posita est, ha-
bet templum extra oppidum
S. Petri è quadrato lapide
extructum cum collegio 24.
Canonicorum, & arcem la-
tericiam in insula lacus Go-
plensis, in qua olim Regem
Popielũ diuina ultione per-
mittente, mures deuorarũt,
quod plurimos consangui-
neos suos, regnandi cupidi-
tate, veneno in conuiuio su-
stulisset. Bydgostia est ciui-
tas murata, habetque maxi-
mam copiam Sulmonum,
sicut & Pacostia rhombuim.
Sunt & alia ibidem non con-
tem-

remnenda loca, populatio-
nesq; bonæ vt Gnieucouia,
Vratislauia, Solecia, Dibo-
uia atque Strelce, vbi Mo-
nialium totius Maioris Po-
loniæ ditissimum monaste-
rium habetur.

POLO니아 MINOR.

TAm in longum, quam in
latum, quinquaginta fe-
rè milliaria Germanica, Mi-
nor Polonia habet, & in tres
communissimè satrapias seu
Palatinatus diuiditur. Cra-
couiensem, Sēdomiriensem
& Lublinensem, hoc ipso or-
dine, quo nunc sunt enume-
rati, versus Aquilonem &
ortum æstiuum sitos. Et à
septentrione quidem Maso-

38 *Simonis Starouolsci*
uia atque Podlachię tractui,
ab occidente Maiori Polo-
nię, ab ortu Ruffię, à meri-
die verò Vngarię & Silefię
finitima est. Quoque pro-
pi⁹ accedit ad fines Vngarię,
hoc magis montana est, &
fylueftris: quo longius autē
inde recedit, eo lenius decli-
uis est, magisq; culta, & me-
liore gleba. Tametsi in medi-
tullio quoq; Sendomiriensis
terra aliqua ex parte leniter
montosa, seu verius cliuosa
apparet. Vno Caluo monte
excepto, in quo monaste-
rium Benedictinorum est,
S. Crucis nomine lignoq;
celebre; tum aliud ad radices
eius, duobus milliaribus in-
de S. Catherinę, FF. Mino-
rum de Obseruantia.

CRA-

CRACOVIE NSIS

Palatinatus, præter suos quatuor districtus (Cracoviensem, videlicet, qui duo territoria complectitur, Xianzense & Prossouienſe, Lelouienſem, Biecenſem & Sandecenſem) in quos diuiditur, etiam tres Ducatus in se continet, Osuecinenſem, Zatorienſem, Seuerienſem; qui partes sunt Silesiæ, & Comitatum Scopusienſem, qui est pars Ungariæ, tredecim oppida continens, inter quæ Luboulia præcipuum locum sibi vendicat, arcem munitissimam, & in ea perpetuas excubias habens. Reliqui verò omnes huius satrapie districtus, tres & nonaginta popu-

40 *Simonis Starouolsci*
lationes, præter pagos & vil-
las cōtinent, templis, mona-
sterijs, & castellis exornatas.
Ac præter istas, sunt etiam
arces in editioribus locis, &
rupibus extructæ, Melstinū,
Rabstinum, Tencinum, Lā-
discorona, Morauica, Xian-
sia, Ogrodenecia, Lipoue-
cia, Ociecium, Visnice, Pil-
cia, Sorstenū, Bobrek, Spit-
kouice, Soben, & cætera. Sed
sunt & monasteria ad muni-
tionem pariter & commodi-
tatem habitatorum exædifi-
cata, & vicis pagisue non lō-
gè distantibus frequentata,
Tinecense, Mogilense, Bic-
lanense, Caluariæ, Miecho-
uense, Sielecense, Visnicen-
se, Siriciense, Hebdouense,
Aluernense, Stanantcense,
An-

Andreouienſe, Prerouienſe,
Gidlenſe , Mſtouienſe &
Czenſtochouienſe. C R A-
C O V I A , caput prouin-
ciæ , & regni totius Metro-
polis, poſita lōgitudinis gra-
du 42. latitud. 50. quæ cum
ædificiorum priuatorū iuxta
ac publicorum ſplendore at-
que munitione , tum rerum
omnium ad victum cultum-
que corporis pertinentium,
& mercium exoticarum co-
pia, hominumque frequen-
tia & ciuilitate facile cū cla-
ris Germaniæ Italiæque vr-
bibus comparari poteſt. Ha-
bet adiuncta ſibi duo oppi-
da, à meridie Cazimiriam, à
ſeptentrione Clepardiam,
arcem verò in rupe quaſi
medium Viſtulæ imminen-
C ſ tem,

tem; & magnificis ædificijs
exornatam. Ibidemq; Basili-
cam S. Stanislai, in qua eius
sepulchrū nuper à Martino
Szyscouio loci Episcopo
sumptuosissimè restauratū
est, cum etiā antea tumbam
argenteā multaq; aurea vasa
cultui diuino sacrata habue-
rit: sed ea longè auxit piorū
Regū è Jagellonica prosapia
liberalitas, Sigismundus que
Senior præter donaria alia in
crucibus aureis & vestibus
gēntis oblata, argenteū al-
tare, ad Diui sepulchrū ere-
xit; eiusq; deinde filia, Anna
Regis Stephani vxor, aliud
argenteum altare in capella
Annunciatæ Virginis, vbi
Regum sepultura est, patris
sui Manes venerata, statuit:
recto-

rectoq̄ue deaurato Oratoriū
illud cōdecorauit. Taceo hic
tot Reliquias Sanctorum
auro, argēto, gemmisq̄; præ-
tiosissimis exornatas, taceo
cruces lapidib⁹ & margaritis
lucentes, quę tot millib⁹ au-
reorum æstimantur; taceo
mitras Episcopales, casulas
& pluualia ex ipsissimis gē-
mis factas, cum hæc pretium
ferè omne superant, faciunt-
q̄ue eo maiorē stuporē mi-
rantibus, quo magis cōside-
rantur & diligētius inspiciū-
tur. Hoc dicam q̄. dirissimè
etiã in Europa prouisis Ec-
clesijs cū hac nostra cōmune
non est. Quod in ea videlicet
perpetuò cantetur, & nus-
quam silentium fiat, sacer-
dotib⁹ in certas classes ob id
dispo-

dispositis, qui per totam noctem psallunt. Cumq; centum circiter singulis diebus in ea sacrificia peragantur, octo Missæ ordinariæ cantantur à sacrorum mystis, & ex eis duæ concentibus Musicis. Episcopus ipse, tredecim ciuitatum dominus est, & Ducatus Seueriensis supremus Princeps. Capitulum, quod 36. Canonicis constat, cum reliquis inferioris ordinis sacerdotibus, tantundem in redditibus, quantum & Episcopus habet. Omitto hic alias quinque Ecclesias tam in arce, quam in vrbe sitas, quæ proprios Canonicos & Capitula sua habent. Omitto Monasteria ditissima & parœcias vrbis, inter quas prin-

principem locum tenet illa
in Circulo Cracouiensi, Bea-
tæ Mariæ Virginis, quæ Ar-
chipresbyterum infulatum
habet, & ob Cleri numero-
sitatem similiter prout & in
arce, totis noctibus assiduò
laudes diuinas concinit. Ve-
nio ad Academiam erudito-
rum omnis generis fertilissi-
mam officinam, quæ totius
Sarmatiæ fidus lucidissimū
est, pariter vt olim Græciæ
oculus Athenæ. Hæc in vni-
uersum octo collegia habet.
Collegium maius in quo
Theologi, Collegium mi-
nus in quo Philosophi, &
Collegium Iurisperitorum,
in quo eius artis Professores
habitant & prælegunt. Me-
dici enim quia communissi-
mè

46 *Simonis Starouolsci*
mè vxorati sunt, extra colle-
gium manent, quisque in
domo propria. Bursa Iuris-
peritorū seu Collegiū Dlu-
gossianum, in quo Astreæ
candidati manent. Collegiū
pauperum seu Bursa Iagel-
loniana, Collegium Philoso-
phorū seu Bursa Noscouia-
na, Collegiū Hierusalem seu
Bursa Olesniciansa, & Colle-
gium seu Classis artium hu-
maniorum. His adiūgi pos-
sunt 14. scholæ Grammati-
ces, sparsæ per urbē, in quib⁹
alias etiam superiores artes
Academiæ Magistri docent,
sub vno capite Magnifico A-
cademiæ Rectore, singulæq;
Facultates, certis legib⁹ suos
regunt, & studium magna
sedulitate dirigunt ita, vt
nullus

nullus fere Ecclesiasticæ aut Politicę dignitatis ordo sit, in quo non reperiantur, qui in Alma hac vniuersitate exercitati non fuerint. Faxit immortalis Deus, vt florentissimæ Academiae gloria, q̄ tam multorũ in se amorẽ, varijs exercitijs ærumnis, conuertit, & pietatem excitat, nulla aut fortunæ, aut inuidiæ vi vnquam collabescat. Sunt & in Monasterijs Religiosorum Mendicantium studia tam Philosophiæ quam Theologiæ florentissima, apud Augustinianos, in Monasterio S. Catherinæ, apud Franciscanos, tam Conuentuales, quã de Observantia, apud Carmelitas Discalceatos in suburbano, apud Ignatianos, ad

48 *Simonis Starouolsci*
ad Sanct. Petrum Maiorem
(vbi & humaniora iuuentu-
ti traduntur) apud professo-
S. Pauli Primi Eremitæ, in
Rupella, atque alibi apud a-
lios, sed maximè apud Do-
minicanos ad ædem SS. Tri-
nitatis, qui antiquitus eru-
ditione simul & vitæ inte-
gritate excelluerunt, & etiã-
num habent prælectores vi-
ros omni iudicio doctissi-
mos, & vna verbi Dei prædi-
catores celeberrimos. Sed &
corpora sanctorum quiescunt
in hac vrbe plurima, ac præ-
cipuè quæ miraculis clarent
sunt, S. Stanislai, S. Prando-
thæ, S. Io. Grothij in arce, S.
Hyacinthi & Iuonis Episco-
pi apud Sodales Dominica-
nos, S. Isaiaë Confessoris a-
pud

apud Augustinianos Eremitas, S. Stanislai Cazimirien-
fis apud Canonicos Regula-
res, S. Simonis Lipnicæ apud
Minoritas, qui omnem æta-
tem suam, tam in seculari,
quam monastica vita, ma-
gna puritate & innocentia
peregit, ita ut cunctis exem-
plo esset. Sanctus quoque
Ioannes Cantius Academi-
cus, vir uti eximia vitæ san-
ctimonia, sic & præstanti ex-
cellens doctrina apud S. An-
nam quiescit: & cū illo plu-
rimi pietate insignes viri,
Antonius Anapachaniæ, Ro-
chus Bosnaniensis, Simon
Halicius, alijque plures ali-
bi, morum suauitate, & vitæ
inculpatae innocentia cele-
bres, ut Stanislaus Kokofz-
ka,

50 *Simonis Starouolski*
ka, Bartholomæus Bontko-
wius. Ioannes Vielicius, sed
principaliter apud S. Marcū
B. Michaël Gedrucius. Re-
liqui, quorum præter sum-
mam vitæ integritatem, do-
ctrina quoque varia & re-
condita fuit, sunt scripti in
libro vitæ. Nos obiter facta
sanctorum mentione, ad re-
liquam huius nobilissimæ
satrapie descriptionem pro-
cedamus. Habet itaque illa
præter Episcopum, Castel-
lanū, & Palatinū, Crac. alios
quatuor Senatores ad Cōfi-
liū Reipub. pertinentes, Ca-
stellanum nimirū Voivicen-
sem, Osuecimensem, Sande-
censem & Bieccensem; Præ-
terque alios magistratus ter-
restres, & castrenses, (quos
inter

inter Generalis Præfectus
Cracouiensis, est primarius
custos ac defensor non tan-
tum arcis regiæ, in qua co-
rona asseruatur, verum etiam
pacis atque tranquillitatis
publicæ. Vnde iurisdictionē
habet late patentem, non
modo in agrestes & oppida-
nos, verum etiam in equestri
ordinis homines) Magnum
Procuratorem Cracoui-
ensem numerat, qui sartorum
tektorum arcis, & reddituum
Principis curam habet. Arx-
que ipsa Crac. peculiariter
decem custodes habet, qui
Burgrabij sumpto à Germa-
nis vocabulo appellantur:
pacisque iuxta ac belli tem-
pore, nocturnas atque etiam
diurnas, quādo opus est, ex-

32 *Simonis Starouolski*
cubias per se , vel per admi-
nistros suos seruant; debent-
que omnes nobiles esse. Nec
est prætereundum, quod præ
omnibus Regni Poloniæ sa-
trapijs , vna Sendomiriensi
excepta , huic soli omnia
metalla fossiliaque contigit
possidere: plumbi & argenti,
apud Ilcussiam, Slaucouiam
& Nouagoram : æris atque
auri, ad Nouotargum & in
montanis circa Sandeciam:
salis metallici instar ingen-
tium saxorum, apud Boch-
nam & Veliscam : marmoris
omnis coloris apud Seleciã
Carmelitarum Discalceato-
rum Eremitorium : nitri a-
pud Visliciam; vitrioli apud
Beciam, cupri & carbonum
ad ignem fouendum , apud
Tenci-

Tencinum : chalibis apud Podoleneciã: ferri verò simplicis, & vasorum vitreorum officinas, apud Olstiniam, tũ & alijs compluribus in locis. Quæ vniuersa quamuis, sed in submontana regione potissimum, hortis haud incultis, (vt hic de suburbanis Cracouiensibus taceam) & pomarijs fructuosissimis referta sunt, in quibus castaneas, mora, cotonea, ficus, amygdalas, pepones, melopepones, herbasque ac flores omnis generis, Italię delicias reperias. Et in primis CREPICIS hortum vt vulgo dicunt Italicum cultissimum videbis : itemque palatium laquearibus deauratis, recentis architecturæ, tum quoque

monasterium & templum
Canonorum Regularium,
sumptu & cura, excellentissi-
mi olim viri, & cuius nomē
famaq; nec vetustate obrui,
nec obliuione deleri poterit,
Nicolai Volscij Regni Po-
loniæ Supremi Marschalci,
exstructum. Et in vicinia ca-
stelli, viuarium diuersorum
animalium amplissimum, in
quo nostris tēporibus, præ-
ter castores, capras, damas &
danielos, mille sexcenti so-
lummodo cerui ipsi nu-
merabantur. Eiusdem illu-
strissimi viri studio & ma-
gnificentia C L O B V C II,
templum & monasterium,
similiter Canonorum Re-
gularium, & palatium penes
affabre factum, & hortus vt
dicunt

dicunt Italicus conspicitur. Sequitur Czenstochouia ; oppidum quidem , bona cereuisia, quæ non tantum per Poloniam, sed etiam per vicinas Imperij Germanici, prouincias distrahitur, percelebre. Monasterium verò extra oppidum in Claro monte situm , egregieque nunc restauratum & munitum, B. Virginis miraculosa imagine, à S. Luca-Euangelista depicta, ferè toti Christianitati notum. Solent enim eo, è longissimis partibus Europæ , deuoti homines venire , aut saltem denaria sua mittere difficultatibus aliquibus impediti. Hinc thesauros ibi ingentes in gemmis, auro, argento, &

vestibus sacris videbis, Religioforumque inibi degen-
tium, S. Pauli Primi Eremitæ, frequentiam non cõtem-
nendam. In proximo tem-
plum S. Apolloniæ, & turris
conspicitur: atque inde FF.
Dominicanorum residentia
Gidlensis, itidem B. Virginis
imaguncula miraculosa per-
celebris. Ad confluenta de-
inde Vartæ, oppidum Msto-
uia, Canonorum Regula-
rium, ditio amplissima, qui
Præpositum infulatum loco
Abbatis habent; & ad manũ
dextram inter Sylvas, arx in
scopulo eminentissimo Ol-
stinia. Tum procedendo ver-
sus ortum æstiuum, S. An-
næ templum Prirouiæ, sub
cura FF. Minorum de Ob-
ser-

seruantia, piorum hominū
assiduis peregrinationibus
famosissimum. Ad fluium
verò Pilciam, Nouopolia,
nidus Koniecpolsiorum, cū
arce elegātissima, & castellū
Potok, conspicuū, eiusdē fa-
miliæ amœnissima possessio.
Lelouia deinde sequitur,
territorij caput, & muro ve-
tusto permunita. Hinc Pil-
cia, Zbarauij Ducis ditio,
templum Canoniorum in
oppido habens, in monte
verò munitissimum propu-
gnaculum, ad præsentem
Geometriam dimensum; in-
tus palatium superbissimū,
& hortus more Italico ex-
cultus. Inde versus meridiē
eundo, primum occurrit O-
grodenezia, in scopulo arx

DD. Firleorum vetustissima; deinde oppidis aliquot ignobilioribus interiectis, Seueria caput amplissimi cognominis ducatus, arcem habet satis munitam in insula vnus latissimi stagni, & aliam Lipoueciae in scopulo eminenti, famosam carceribus insolentioris Cleri Diocesis Cracouiensis. Cum enim Episcopus Cracouiensis supremus Princeps sit Ducatus Seueriensis, qui aliquot oppida continet, Lipoueciam inter illa, tanquam viciniorem vrbi Crac. vbi communissime iudicia peraguntur, in carcerandis licentiosis Clericis antiquitus deputauit. In eodem ducatu est Slauouia fodinis argenteis

per-

percelebris, ac ob id multum
Episcopis Cracouiensibus a-
mata. Vicina illi Ilcussia
vrbs regia itidem plumbi at-
que argenti fodinis diues, &
famosa, ciues habet, vt in lu-
xu, plus nimium superbos,
sed ad deuotionem & pietatē
nihilominus pronos, & benē
moribus politos, urbē ipsam
mœnibus cinctam, & domus
pulchrè è laterculis factas:
panis hic semper optimus &
caro bubula, vt etiam Cra-
couiam ipsam superent, à
qua vix quinque milliaribus
distant. Quo spacio videbis
tot castella, tot monasteria,
totque palatia nobilium, sa-
cerdotum, mercatorum, & in
primis Tencinum, in mon-
te eminentissimo situm, arcē
pulcher-

pulcherrimam Comitum ab illa cognomen suum derivantium, originem verò à Lecho ipso, gentis Polonæ authore: deinde ad sinistram Piescouamscalam, inter sylvas arcem in rupe prærupta sitam. Itemque Ociecium, arcem simili situ gaudentē, & à tergo quasi Rabstiniam, Ilcussix imminentem. Versus autem Cracouiam procedendo, Morauiciam, Balicios, Midlnicos, palacia pulcherrima, & ante ipsam iam urbem Voliam castellum elegantissimum, industria Italorum opificū exstructū. Tum denique in suburbano, Lobzouia, palatium sumptuosissimū regium, & hortus vndequaq; cultissimus.

Ad occidentem vr̄bis , vno
milliari cōspicitur in monte
eminentissimo Argentineo
nuncupato , Patrum Ca-
maldulensium Eremitori-
um , prædicti viri excel-
lentissimi Nicolai Volscij
sumptibus magnificentis-
ime exstructum , vbi est
quod viator miretur , cum
sint omnia ad amussim , iu-
xta proportionēs geome-
tricas in fabricando obserua-
ta. Medio quasi milliari inde
Tinecium, Benedictinorum
ad Fistulæ præterlabentis lit-
tus monasterium, Abbatem
quinque ciuitatum, & cen-
tum villarum Dominum
habens , qui est perpetuus
Canonicus Cracouiensis. Et
pergendo ad confinia Sile-
siæ,

62 *Simonis Starouosci*
fiæ ; palatium Spiteouienſe
ad eiuſdem Viſtulæ conflu-
uium occurrit : deinde arx
Bobrcenſis, in ducatu Oſue-
cimienſi, (vt ipſam Oſueci-
miam inter paludes ſitam
omittam) Inque ducatu Za-
torienſi, palatium Oſiecen-
ſe haud indecore permuni-
tum. Similiter in Comitatu
Ziuecenſi, Monafteriũ Ca-
nonicorum Regularium, &
palatium pulcherrimum in
Sucha. Arx deinde Landiſco-
ronenſis in rupe excelsa, per
tot milliaria vndique con-
ſpicitur; tũ in ditione illius,
Mons caluariæ, ab illuſtri o-
lim viro Nicolao Zebrido-
uio Palatino Cracouienſi ap-
pellatus, inque eius hæredi-
tario

rario fundo à viris religiosis,
piorum deuotioni locus de-
lectus, obseruata omni simi-
litudine situs, cum situ vrbs
Hierosolymitanæ, in qua
Christus Dominus opera-
tus est salutem nostram. Er-
go collibus impositis suis
cognominib⁹; oratoria spar-
sim per campos pulcherrima
extruxit: in monte verò ipso
Caluariæ, monasteriũ sum-
ptuosissimum FF. de Obser-
uantia, erexit: impetrata à
Summo Põtifice gratia, quo
à peregrinantibus ea loca li-
citè visitari possint. Fitque
eo maximus hominum con-
cursus, non è Polonia tantũ,
aut vicinioribus locis, sed ex
Vngaria, Transyluania, Si-
lesia, Morauia, alijsque re-
motio-

64 *Simonis Starouolsci*
motioribus populis. Ab alia
parte vr̄bis Cracouiensis, est
Abbatia diues, monasteriū-
que Cisterciensium satis mu-
nitum & pulcherrimū Clare-
tumbæ seu Mogilense. Et al-
liud ex opposito ferè, Vistu-
la tantūmodo superata, Sta-
niontecense, Monialium D.
Claræ. Tum in Syluis pala-
tium regium Niepolomicē-
se, venationes diuersarum
ferarum habēs. Et syluis su-
peratis quarto ab vr̄be mil-
liari, aut quinto, Præmon-
stratensium Abbatia Heb-
douiensis. In submontanana
verò regionem vergens, Ve-
lisca ciuitas salis metallici
fodinis, nota per Europam,
vel ex solius Rhetici Ma-
thematici celeberrimi, de-
scrip-

scriptione : itemque Bochnia, a mela Veliscæ, iisdem fossilibus abundans. A cuius latere dextro versus Vngariam, primo cōspicitur Dobcicia, ciuitas cum arce: deinde Sciricium intra montes, Cisterciensium Abbatia non contemnenda. Et versus ortum inde Visnicia, Comitis Lubomirscij, Russiæ Palatini, arx munitissima, & PP. Discalceatorum in vno monte vicino Eremitorium: vtraque modernæ architecturæ, excellētissimas picturas cōtinens. Omitto oppida ignobilia, & veteris fabricæ artes, omitto villas & domus nobilium affabre factas, cum non in vrbibus modò, sed etiam in villis, lautius nunc

& quodammodo magnificē-
tius habitare, nostri homi-
nes studeant, præcipuè autē
in satrapia Cracouiensi, quæ
& Germaniæ vicinior alijs
est, & Italos mercatores atq;
opifices, quorum opera &
industria in ædificando uti-
tur, complures semper ha-
bet. Sandecia itaque in sub-
montana hac regione, ciuili-
tate alias circumuicinas po-
pulationes superat, quæ &
Abbatem Præmonstratensi-
um monachorum, & Eccle-
siam Collegiatam habet: &
homines Mercurio deditos,
non pigros aut agrestes ut
communiter fiunt montani
omnes, sed politos, indu-
strios, & negocijs suis inten-
tos. Urbs muro cincta ad

pam Dunaieciij in loco amœ-
nissimo, quasi vno milliari
in prospectu veterem San-
deciam habet, vbi moniales
Præmonstratenses ditissimū
tota Polonia monasterium
incolunt. Quinque milliari-
bus inde Biecia vrbs pulchra
& loco munito sita, sui ter-
ritorij, prout & Sandecia ca-
put; tandem Tucholia, Zmi-
grodam, Dembouecia Du-
cla, & Tarnouia, Ecclesia
collegiata & Præposito in ea
infulato conspicua, tum mu-
ris ædificijsque vrbs, atque
extra paulò in monte emi-
nenti arce perinsignis, cui
viuarium amplissimum ad-
iunctum conspicitur. Est hic
in suburbano FF. Minorum
de Obseruantia templum

haud inelegans, & in templo
Canonicorum, sepultura
Ioannis vltimi Ducis Ostro-
gij variè marmoribus exor-
nata & tota sanè Phidio o-
pere sculpta. Ad septentrio-
nem itaque procedendo, in-
ter nobiliora oppida huius
Palatinatus censentur esse
Opatouecia, Cosicia, Proso-
uia, Miechouia militum se-
pulchri Christi ditio, qui in
ea monasterium multis pos-
sessionibus ditatum habent,
Præposito infulato superio-
ri vtentes. Xiansia, monaste-
riū Augustinianorum & pa-
latiū marmoribus pulcher-
rimè variegatum extra septa
oppidi habet. Andreouia
Abbatia prædiues, & oppi-
dum non contemnendum.

Scar-

Scarbimiria frugum diues,
& Collegio Canoniorum
honorata; Chrobersecum arx
pulchra Marchionis Misco-
uij, atque eiusdem ciuitas
Pinczouia palatium super-
bissimum continens, in quo
maximè balneum à poëtis
celebratur. Terra abundat
lapide vitro pro fabricis ex-
struendis apto, & agros per
totum fertilissimos habet.

Sed iam transeamus in
SEN DOMIRIENSEM
Palatinatum, qui in octo
territoria diuiditur, Sendo-
miriense videlicet, Radomē-
se, Stenzicense, Corcinese,
Vislicienne, Chencinense,
Opocinense & Pilsnense.
Habetque Senatores ad Cō-
siliū Reipub. spectantes

70 *Simonis Starouolsci*
numero nouem. Palatinum
in primis, tandem Castella-
nos sequentes, Sendomiriē-
sem, Visliciēsem, Radomiē-
sem, Zauichostensem, Zar-
nouiensē, Malogostēsem, Po-
lanecensem & Cechouiēsem.
Abūdat metallis, auri, æris,
& lazurij apud Kielcios; plū-
bi & argēti apud Chenciniā:
ibidem mæmoris nigerrimi
& viridis atque rubei apud
Ganouiam; ferri & chalybis,
ad Vonchociam, Sydloue-
ciam, atque alibi passim:
Sicut & pomaria fructuosa
vbique reperies, sed maxime
in suburbanis Sendomiriæ
ipsius, in quibus pirorum,
malorum, prunorum, persi-
corum, cerasorum, & nucū
bonitas atque varietas, cer-
tat

tatum Ungaricis & Italicis. Sunt & vites, quarum vuæ non insuaues sunt, præsertim si æstas & autumnus temperiem suam seruent: sed vinum inde expressum acerbius, vbi defecatum est. Vrbs in scopulo eminenti posita ad Vistulam, prospectum amœnissimum habet, satisq; ciues politos sortitur, cum magnâ ibi semper nobilium sit frequentia, ob assiduam iurisdictionem magistratuû prouinciæ ibi residentium. Est quoque ibi & Collegiû Canoniorum locupletissimum, & Collegium Clericorum Societatis I E S V iuventutem docentium, & Collegia Religiosorum virorum, & arix Regiæ satis

pulchre fabricata, in qua residet Præfectus. Secundum illam est **O P A T O V I A** quatuor inde milliarijs distans, in loco fertili & amœno sita ; itidemque templo Canonorum, viris religiosi & populi frequentia vrbs insignis. Radomia territorij sui caput, muro cincta, templum Minoritarum, inter alia, pulcherrimum habet. Solecia ad Vistulam sita, arcem à Duce olim illustri, Christophoro Zbarauio restauratam, & recentiori architectura exornatam, hortoque cultissimo auctã continet. Ilza, vrbs domibus latericijs elegans, Episcopi Cracouiensis est, olas pulcherrimas toti Poloniæ submini-

ministrat ; cui arx adiuncta
veteris quidem fabricæ, in
loco editiori, sed pro com-
moditate Aulæ Episcôpa-
lis satis augustè exstructa.
Ad eam pertinet Cunonia,
marmoribus omnis generis
& omnis coloris percelebris.
Illi vicina Vonchocia, mo-
nachorum Cisterciensium
Abbatia pinguis, aquisque
irriguis & hortorum amœ-
nitate læta: Habet in fundo
suo lapidem pro fabrica op-
timum, itemque cotes, acuen-
do ferro qui per totam Polo-
niam distrahuntur. Ferri au-
tem officinæ, passim ibi per
sylvas & montes sparsæ re-
periuntur, sed præcipuè in
ditione Episcopi Cracouien-
sis, qui suam residentiam Bo-

74 *Simonis Starouolsi*
zentini communissimè ha-
bere solet : ciuitas est haud
inelegans, muro & vallo se-
pta, palatium pulchrum, &
hortos Episcopi continens;
estque quasi ad radices Cal-
ui montis, quo in tota Polo-
nia altior non inuenitur. In
iugo ipso, Benedictinorum
Abbatia est, celebris ligni S.
Crucis veneratione: populus
enim ex tota Polonia eo cõ-
currere, & vota sua exsolue-
re solet, miraculorum quæ
ibi patrantur fama assidua
concitatus. Itidem ad radi-
ces montis celebre est mo-
nasterium S. Catherinæ, FF.
Sancti Francisci de Obser-
uantia. Et versus occasum
procedendo, Kielcijs (Ec-
clesia hic Collegiata pul-
chra)

chra) æris & cupri, lazurij-
que fodinæ famosæ Episco-
pi Cracouiensis sunt: prout
Chenciniæ plumbi, argenti,
atque marmoris diuersi, tri-
bus milliarijs inde, Regis i-
pſius. Arx ibi in monte præ-
rupto ſita, iurisdictionem in
totum illum diſtrictum ex-
ercet. Sequitur Malogostia
titulo Castellani nota, alia-
que plurima ignobilia oppi-
da: inter quæ Sulouia alicu-
ius nominis eſt, quod Ab-
batem Cisterciensium Mo-
nachorum habeat, dominũ
aliquot circumuicinarũ ci-
uitatum; Dreucia caſtro an-
tiquo notabilis, ſicut & Ino-
ulodia ad fluuium Pilcam ſi-
ta: ſed vtriuſque claritatem
obſcurat Sidlouecia, Ducum
Radi-

Radiuillorum non contem-
nendus Comitatus, & bonas
piscinas, & frequentes ferri
fodinas & sylvarum copiam,
& pulchra vrbis ædificia ha-
bens. Hæc in septentriona-
liori parte huius satrapix,
quæ quasi pro additamento
Vistula superata districtum
Stenzicensem habet, in tran-
situ verò ipso Seciechouien-
sem Benedictinorum Abba-
tiam ad ipsam fluuij ripam
sitam, & paulò superius Ia-
noueciam, arcem in editiore
ripa haud inelegantem ha-
bentem. In Stenziciensi verò
tractu, arx Vilciscensis, pri-
mum inter omnes nobilium
villas, locum habet, quoad
elegantiam fabricæ; reliqua
omnia vetusto more, in toto
illo

illo territorio ædificata. Cū itaque per medium quasi, palatinatum Sendomiriensem, à meridie ad septentrionem Vistula decurrat, & hęc partem quæ versus occidentem est, per medium etiam mons Caluus, ab ortu in occasum secet, enumeratis notabilioribus locis quæ in parte Boreali erant, nunc ea quæ in Austrum vergunt, breuiter percurramus. Ac primum ad montis ipsius radicem Slupeciam Abbatis S. Crucis oppidum haud ignobile intueamur: deinde Lagouiam Episcopi Cuiauenfis ciuitatem, olis conficiendis quæ per Poloniam distrahuntur celebrem. Hinc sequitur Racouia, nidus Aria-

Arianorum, populosa ciuitas satis, & synagoga impiorum, gymnasioque inficiendæ verius, quam erudiendæ iuuentutis, apud suos sectatores famosa; sed magis à cereuisia bona, quæ ibi conficitur, quam ab impia hæresi, quæ ibi libris passim impressis disseminatur, nobis laudanda. Vicina illi Sydlouia, muro vetusto cinctæ, & arcem munira, sed iam tota Catholica, & quæ parte quasi ab vna, post multa alia oppida ignobiliora & villas, Pociu-niciam Cisterciensium ditissimam Abbatiam habet; parte verò ab alia arcem Rytuianensem Comitum Tenciniorum, & ab illis extructam in syluis Eremitorium Patrum

trum Camaldulensium ; S.
Romualdi ſectatorum. Eſt
ibidem monaſterium in-vi-
cinia FF. Sancti Pauli Primi
Eremitæ, Biſouia, quod ſi-
militer prædictorū Camal-
dulēſium fundator Illuſtriſ-
ſimus Comes Io. Tencivius
Palatinus Cracouiſis, va-
rijs pro ſua deuotione dona-
rijs exornat. Sequuntur alia
celebriora oppida Ofiecum,
Staſouum, Polanecia, Pacza-
nouia Stobnicia, Oleſnicia,
Corczynū territorij caput,
arcem loco munito inter a-
quas habens, & Viſlicia de-
mum, medijs in paludibus
ſita, vbi templum Canoni-
corum ex lapide quadrato,
& Cleri habitationes benè
exſtructas videbis; tum infi-
nitam

80. *Simonis Starouolsci*
nitam multitudinem serpē-
tum aliorumque insectiliū
passim, sed quæ à Pontifice
Romano, vt scripturæ regi-
stratæ testantur, excommu-
nicata, incolis minimè no-
cent, transportata verò alio,
statim emoriuntur. Sboro-
uia, arx antiqui operis, est
quasi media, inter Visliciam
& Corczynum, viuaria ani-
malium amplissima, & pisci-
nas optimas circumcirca ha-
bet. Sed ad trans Vistulanam
partem huius amplissimæ
satripiæ transeamus, quæ
inter oppida Pilsnam ter-
ritorij caput numerat, tem-
plum pulchrum, & orga-
na celeberrima habentem.
Deinde Sendisouiam, Zar-
noueciam, Socolouiam, Prę-
cla-

clauiam, Zalclicynum foro pulcherrimo conspicuum, & Lezaiscum, tum templo Parochiali, militum sepulchri Domini, illustre, tum extra oppidum. Monasterio FF. Minoritarum, ad quod populi vndique deuotionis ergo in Beatiss. Virginem, cuius imago ibi miraculosa asseruatur, concurrunt, per omnes circumuicinas prouincias celebre. Sunt & arces nobilium in hoc districtu non contemnendæ plurimæ, sed hæ tres præcipuæ censentur, esse Rzemieniũ munitissimum, Vieuiorka amœnissima, & Baranonia elegantissima.

Tertia & vltima pars Minoris Poloniæ L V B L I -
F N E N -

NENSIS satrapia , cui adiuncta est Terra Lucouienfis, circiter duo millia domus nobilium habens. Et cum tota Minor Polonia vnum tantum Episcopum Cracouiensem habeat , qui mille octodecim templa (inter quæ tredecim Ecclesiæ collegiatae sunt) sub sua iurisdictione complectitur , idcirco Lublinensis quoq; Palatinatus eidem Episcopo subiectus existens , præter complures ciuitatum præfectos, & varios magistratus, duos tantum in sua amplitudine senatores habet, Palatinum & Castellatum Lublinensem. Porrò Lublinum ipsum , long. 45. fere grad. lat. amplius 51. quamuis nõ
adeo

adeo spaciosum sit, ita bene tamen exædificatum est, ut vix vlli totius Sarmatiæ vrbi cesserit, vel amœnitate situs, vel cœli salubritate, vel fœcunditate soli, vel aliarum quarumlibet rerum vitæ degendæ conducibilium, aut etiam ad splendorem & luxum pertinentium vbertate. Habet templa & monasteria magnificè exstructa: habet Ecclesiam Collegiatam: habet Collegium Clericorum Societatis IESV frequentissimum: habet ter in annum nundinas celeberrimas, ad quas concurrunt Angli, Scoti, Itali, Germani, Moscouitæ, Persæ, Armeni: habet Parlamentū seu iudicia Tribunalicia toti⁹ Poloniæ, atq;

ex eo maximam frequentiam nobilitatis. Secundum post eam locum tenet Cazimiria, ad Vistulę ripam ciuitas pulcherrimè exædificata, & satis mercatoribus abundans. Reliquæ sunt Opolia, Curouia, Crasnica, Leuartouia, Vrzendouia, Lenczna, sed inter quæ Czemiernicos primo loco adscribemus, ob pulchritudinem palacij, ab egregio olim & excellentis prudentiæ viro D. Henrico Firleio, Archiepiscopo Gnesnensi, magnificentissimè exstructi: tum ob amœnitatem hortorum. Quamuis & Dombrouicia, eorundem DD. Firleiorum arx non inelegans habeatur.

LITVANIA.

Syluestris sanè fuit superioribus temporibus pleraque omnis Lituania, sed à Sigismundi Senioris temporibus, ad hodiernam vsque diem, optimorum Regum studio, diuturnam pacem naçta, nunc vbique diligenter excolitur, frugum leguminumque ferax, & pratis, hortis, pomarijs, abundans: villis, pagis, oppidis, castellis, recentiorisque fabricæ ædificijs, non modo in vrbus, sed etiam in prædijs refertissima. Fluios complures, & lacus ingentes, sed piscosos passim habet: extēditurque à confinio satrapie

Lublinensis, vsque ad terminos Liuoniæ in longum per nonaginta milliaria Germanica, in latum per quadraginta & amplius, à finibus Prussiæ ab occasu, ad Albæ Russiæ, (quæ ad Magnum Ducatum Lituaniæ spectat) conterminia versus ortum. Et diuiditur communissimè in hos tres Palatinatus, Vilnensem, Trocensem, & Brescianensem. **VILNENSIS** satrapia seu Palatinatus primum in Magno Ducatu Lituaniæ locum tenet. Habetque Episcopum, (qui se Ducem Iuanum scribit) ita latè suam iurisdictionem extendentem, vt in tota Lituania atque Alba Russia, quæ tot satrapijs constat, vsque ad
confi-

cónfinia Moscouiæ, non nisi
illius Vicarij seu Officiales,
sacris Christianis præsent &
inuigilent: nullius alterius
Dicecesis interuenit. Habet
& Palatinum, atque Castel-
lanum, qui ad Senatum Re-
gni spectant; sed Palatinus
ipse quoque & vrbs Vilnæ
Præfectus est, exercetque
iurisdictionem suam in om-
nes, exceptis magistratibus
alijs, qui ibi suam residen-
tiam habent. Nam & Parla-
mentum seu Tribunal totius
Lituaniæ, prout cum adiacē-
tibus sibi prouincijs exten-
ditur, ibidem celebrari mos
est. Vrbs magnitudine non
superat Cracouiam, sed quia
forum strictius habet, vide-
tur plateas ex eo longiores

ducere , à porta nimirum Rudnicensi vsque ad arcem inferiorem , vbi templum Cathedrale est, & in eo corpus integrum S. Cazimiri Principis Poloniæ , fratris Germani Sigisimundi Senioris, Regis olim Poloniæ sapientissimi, qui cum à Leone X. Sanctorum Cathalogo inscribi curauit. Huic tanquam auo suo Serenissimus modernus Rex Sigismundus III. tumbam argenteam nuper, tria millia librarum ponderis habentem , fieri curauit , itemque altare argenteum , capellam marmoris exquisitissimi , campanam ingentem (similem Cracouensi illi quæ à Sigismundo I. facta, nomen illius retinet) votum

votum expugnati Smolēsci, ad quam pulsandam viginti quatuor robusti homines requiruntur: & demum sub titulo & patrocinio illius, basilicam Italicę architecturę, Societatis IESU Clericis, in medio vrbis foro, magnificentissimè crexit. Quę prædicta Societas, Collegium studiosorum à Rege Stephano fundatum in platea Castrensi superbè ædificatum ad D. Ioannis templum Parochiale possidet, nouitiatum verò in alio loco habet. Arces in hac vrbe Regiæ duę sunt, superior vetusti operis & planè iam desolata: inferior autem proportionatę geometrię, & satis pro regio comitatu augusta. Reli-

90 *Simonis Stavouolsci*

quorum nobiliū palatia mīnora, sed pulchrè fabricata, sicut & ciuium priuatorum domus, qui post illud incendium grande; quo vrbs tota perierat, Anno 1610. cū bellum cum Moschis habere-mus, elegantius lapidibus & laterculis ædificare cœperunt. Sunt hīc monasteria complura, tam Græcorum, quam Latinorum; est & synagoga Calvinistarum, qui itidem suam Gymnasium habent, petitis ex Germania suæ impietatis magistris, namque vrbs ista plurimos, & opifices & mercatores, Germanos, Scotos, & Anglos habet. Bombardæ bellicæ æneæ, & sclopeta minora, hic præstantissima conficiuntur, tum

tum alia quoque militum v-
tenfilia & arma. Quatuor ab
vrbe milliarijs est, in syluis
Rudnikum, aula regia orna-
tissima, & hortus amœnos,
& venationes ferarum, &
viuaria illarum amplissima
habens. Inter oppida autem,
Lida atque Osmiana, quæ
sunt territoriorum capita, &
Ducis Radiuilli; Bierze, cum
arce munitissima præcipua
censentur esse; reliqua ferè
omnia lignea sunt, & parui
momenti.

TROCENSIS sa-
trapia Palatinum tantum &
Castellanum habet, quãuis
illi subsit Terra Grodnensis,
quæ etiam sibi territorium
Volcouiscense adscriptum
iacet, & vtraque illarum
Magi-

Magistrat⁹ proprios habeat,
superetque magnitudine ip-
sum districtum Trocensem.
Quia tamen in Lituania nõ
est mos minores Castella-
nos creare, prout sunt in Po-
lonia, ideo quælibet satrapia
duos tantum Senatores ha-
bet, Castellatum & Palati-
num. Ciuitas itaq; Trocen-
sis quatuor à Vilna millia-
rijs distat, estque posita inter
paludes inaccessibiles, quæ
etiam intensissimo frigore
non planè congelantur; &
arcem quamuis vetustã be-
nè tamen munitam habet;
tum monasterium Benedi-
ctinorum satis firmũ. Grod-
na autem ad fluuium Cro-
nonem seu Nemenum sita,
arcem haud inelegantem in
loco

loco editiori habet, exstru-
ctam à Rege Stephano, qui
ob venationes ferarum ma-
iorum, puta alcium, vrorū,
atque vrsorum, libentius hic
inmorabatur. Serenissimus
autem modernus Rex Sigis-
mundus III. pontem Neme-
no imposuit, ligneum quā-
uis, sed ita affabre factum vt
similem Polonia non habeat.
Ignatiani quoque Collegiū
non ita pridem, pro studiosa
iuuentute erexerunt.

BRESCIANENSIS
quoque Palatinatus, Lubli-
nensi satrapia vicinus, easdē
ferè qualitates, quas & reli-
qui districtus Poloniae, possi-
det: oppida lignea & villas
habet pecoribus & frugibus
abundātes, præcipuè Came-
neciam,

neciam, Cöbriniã, Ianouia, quibus arces impositæ sunt, Voiniã, Rososiã, Vlodauã, Bialam, vbi palatium Ducũ Radiuillorum pulcherrimũ est, & nunc gymnasium publicum erigitur, vocatis, ex ~~Academia Cracouensi Magistris & Professoribus in omnibus disciplinis peritis.~~ Reliqua omnia ignobiliora sunt, præter Brescie ipsum, quod arcem in scopulo, inter Bugum & Muchauecium fluuios, sitam habet: itemq; palatium regium nouæ architecturæ extra ciuitatem, cum hortis delicatis. Sunt & hic scholæ Ignatianorum, monasteriaque religiosorum virorũ non cõtemnenda. Sed & Iudæi hic scholam suam

in tota Europa celebrem habent; solentq; conuenire eo ex Italia, Germania, Morauia, Silesia, non modo studiorum, sed & promotionū causa, vt Rabini postmodum fiant, & domum reuersi, suas synagogas dirigant. Pincensis amplissimus districtus, proprios tam terrestres, q̄ castrēses magistratus habens, huic satrapiaē adiunctus est, sed syluis nimiū inumbrat^o, & paludib^o immerfus; pisciū, melis, & ferarum copia percelebris, tamen & fruges nō malignè proferat, & cerā, seam, lupulū, in Silesiā, atq; in Prussiam Dāntiscū mittat. Habet. n. Pincum oppidū homines, industrios, & mercaturæ adeo deditos

26 *Simonis Starouolsci*
vt & in Moscouiam , & in
Cermaniam sæpissimè cum
suis mercibus excurrant. Sed
vt plurimum religionis sunt
Græcanicæ , Episcopumque
proprium habent.

R V S S I A.

PRout Regi Poloniæ am-
plissima Russiæ regio sub-
ijcitur, extenditur in longū,
ab ora Pocucensi, ad confinia
Liuoniæ , per ducenta plus
minus milliaria ; in latum
verò à Polonia minori aut
Lituania, versus ortum vsq;
ad vastos Tartarorum cam-
pos, aut Moscouiam, per cē-
tum viginti. Diuiditurque
in Russiam albam , quæ ad
Magnum Ducatū Lituaniæ
spectat,

ſpectat, & in Ruſſiam rubrã,
quæ propriè dicitur Roxo-
lania, & ad Poloniam perti-
net. Nam tertia pars, ultra
Tanaim & fontes Boryſthe-
nis poſita, dicitur Ruſſia ni-
gra ab antiquis, à recentio-
ribus autem vulgo obtinuit
Moscouiam appellari, quod
totum illud imperium, qua-
qua latum eſt, ab vrbe & flu-
uio Moscuã, dicatur com-
munitè Moscouia: quæ o-
lim Sarmatia Aſiatica voca-
batur. Noſtra autem cis Bo-
ryſthenica Ruſſia, Sarmatia
Europea; & Polonia ipſa,
propriè Vandalia. Tota hæc
in vniuerſum regio, frugum,
ferarum, pecoris, piſcium, &
mellis copiam infinitam ha-
bet, præſertim in Podolia,

98 *Simonis Starouolsci*
vbi ex dictamno & alijs benē
olentibus herbis ac floribus,
ab apibus colligitur. Nobi-
les audaces sunt & strenui
omnes, quin & agrestes ad
bellū prompti, loriceis, sclo-
petis, hastis, alijsque pluri-
mis armis, præcipuè autem
cuspide venatorum & pha-
retta vtuntur.

RUSSIA RVBRA.

Nobilissima hæc prouin-
cia, lacte & melle abun-
dans, ab Austro Vngariam,
Moldauiam & Bessarabiam
habet, ab Euro Scythiæ de-
serta, & potentissimum Mo-
scouia Principem, à septen-
trione Albam Russiam, Sti-
ro & Pripecio fluminibus
dis-

disiunctam: ab occasu verò
Minorem Poloniam, Vislo-
ca & Vepro flüuijs, quasi
notioribus terminis diuisa.
Complectiturque in se septē
amplissimas sarrapias, Rus-
siæ Palatinatum imprimis,
deinde Podoliæ, Volhyniæ,
Belzæ, Braslauræ, Kiouia, &
Terram Chelmensem.

R. V. S. S. I. Æ. sarrapia ha-
bet Senatores, Archiepisco-
pum Leopoliensem, Episco-
pum Præmisliensem, Palati-
num Russiæ, & Castellanos
quatuor, Leopoliensem, Præ-
misliensem, Haliciensem, &
Sanocensem, quia in totidē
etiam districtus seu territo-
ria diuiditur. Et primi quidē
districtus, primaria vrbs
Leopolis est, sita lōgitudinis

100 *Simonis Starouolsi*
gradu 46. lat. 49. Habet propugnacula satis firma, & arces duas; habet uti diximus sedem Archiepiscopi Catholici, & duorum Episcoporum, nempe Armenici, atq; Russici. Hæreticos autem nunquam admittit, nec admisit, ob quod maximè à Sixto V. laudata fuit & insignibus illius donata. Viros litteratos permultos habet, libenterq; promouet, & amat eo concurrentes, atque ex eo, emporio, ciuiumque elegantia & humanitate maximè floret. Ignatiani hic Collegium studiosorum habent; sed & Dominicani, Franciscani, Bernardini, alijque studia Theologica atque Philosophica diligentissimè tractant.

Huma-

Humaniorum verò artium
gymnasium vrbis, optimos
præceptores ex Academia
Crac. sumit. Nundinæ hic
brumales, pro festo S. Agne-
tis celebres fiunt: solentque
eò ex Vngaria, Moldavia,
Turcia, atque alijs orbis
partibus ditissimi mercato-
res venire. Cum autem præ-
ter fluuios infinitos, habeat
Roxolania piscinas ingentes
& stagna arte manuque fa-
cta ferè innumerabilia, quæ
pisces omnis generis pin-
guissimos proferunt, idcirco
illi hyberno tempore sale
conditi (cum omnes recen-
tes comedi & seruari ob
multitudinem non possunt)
vasis ingētibus, cum ad alias
ciuitates, tū maximè nundi-

narum tempore Leopoldum
conuehantur, atque demum
inde per totam Poloniam
distrahuntur. Tempora in hac
urbe pulchra sunt, & vesti-
bus sacris atque vasis argen-
teis aureisque satis bene di-
tata, Societatis Clerici, inter
reliqua clenodia, casulam
gemmis totam atque lapi-
dibus pretiosis variegatam
habent, æstimatam aliquot
myriades florenorum. Simi-
liter tempora alia multos ca-
lices aureos, multaque vesti-
menta sacerdotalia margo-
ritis distincta habent; sed
præcipuè templum Cathe-
drale mitram Episcopalem
ingentis precij gemmis ex-
ornatam. FF. verò Minores
de Observantia, qui extra
urbis

urbis muros sunt, templum-
que magnificentissimum si-
bi non ita pridem exstruxe-
runt, inter alias sanctorum
reliquias, habent quoque sui
instituti Fratrem vnum, ad
altare maius sepultum, Bea-
tum Ioannem Duclensem,
miraculis clarum. Qui dum
viueret, in diuini verbi præ-
dicatione inexhausti planè
laboris erat. Ea que fuit in
homine iam inde à primis
annis pietas & innocentissi-
ma sanctitas morū, vt pris-
corum Anachoretarum exi-
mium in eo specimen eluce-
ret. Oppida præcipua huius
district⁹ sūt, Gliniani, Zloc-
zouia, Zborouia, Grodecia,
Komarna, Zolkuia arcē pul-
cherrimam atque hortos a-

104 *Simonis Starouolski*
mœnos habens; quamuis &
aliæ ciuitates cum adiunctis
sibi castellis non sũt planè
ignobiles, inter quas Iauo-
rouia, celebris tepidarum a-
quarum scaturigine in pago
Sclouia dicto, ebulienti, uti-
li valdè ad curandos varios
hominum morbos, ut libro
suo testatur, magnæ expe-
rientiæ Medicus, Sixtus Leo-
poliensis.

Secundus satrapiaë huius
districtus est Præmisliensis;
vrbsque ipsa Præmislia arce
in scopulo sita, & duobus E-
piscopis, Latino siue Catho-
lico, & Russico ritus Græca-
nici cohonestata est. Adsumt
& Ordines Religiosorum di-
uersi, præter Venerabile Ca-
nonicorum Capitulum. Est
& Col-

& Collegium pro studiosa
iuuentute Societatis I E S V
Clericorum: sunt & magi-
stratus diuersi, tam castren-
ses quam terrestres: suntque
demum ciues mercaturæ de-
diti plurimi: mundinasque
celebres quolibet anno ha-
bent, Castella hic passim no-
bilium munitiora videbis,
ob frequentes Tartarorum
incurfiones muris, & propu-
gnaculis firmata, Bialoboki,
Sofnicia, Dombroua, Vher-
ce, Prochnicum, Laski, sed
que inter excellit Crasieinũ,
recentioris fabricæ ad Sanũ
fluum, palatium, vno aut
altero milliari à Præmislia.
Oppida verò celebriora sunt
Samboria, pulcherrimum
Minoritarum monasterium
G s habens,

106 *Simonis Starouolsci*
habēs, Fulstina, Dobromi-
lia, Wisnia, Zidaczouia, Mos-
ciska, Dubiecia, Canczuga,
Præuorscia, Iaroslauia, nun-
dinas pro festo Assumptio-
nis B. Mariæ Virg. in toto
Regno Poloniæ, celebriores
habēs, vbi præter alias mer-
ces, è Perside Constantino-
poli, Venetijs, Moscouia, &
Amstelrodamo apportatas,
solent amplius quadraginta
millia bouum venalium fieri,
& medium tantum equorū.
Ignatiani hic Collegium stu-
dentium habent: & virgines
monasteriū regia planè mu-
nificentia exstructum: ne-
que arcis fabrica & munitio
contemnenda est, quam sa-
nus alluit ab ortu, vrbs autē
posita ab occasu. Sequitur
Lan-

Lancutum & Resouia nundinis itidem vernalibus profesto S. Alberti clara; lactitiorum hic & linteaminum magna fieri solet copia. quod in toto tractu isto Germanæ gentis homines pagos inhabitent, capti in bello quodam à Cazimiro magno Rege Poloniæ, deductique è Saxonia cum liberis & vxoribus, vt eam oram incolerent. Hi itaque pecorum & lini curam magnam habent, & nundinarum tempore, cum ad alia circumuicina oppida venum comportant, tum maximè Resouiam & Iaroslauiam.

Tertius, Palatinatus Russiæ, districtus est Sanocensis montibus Vngariæ vicinus, atque

108 *Simonis Starouolsci*
atque ipsi Transyluanix: ac
ob id totus per colles dispo-
situs, excepto qua Crofnam
protenditur: quæ vrbs in hoc
tractu ferè principalior, em-
porium Vngarorum habet.
Quamuis enim illi passim
merces suas & vina, in oppi-
dis submontanæ regionis de-
ponant, huc tamen veteri
consuetudine vt plurimum
aduehūt. Quare & ciues hic
paulò ditiores alijs, & nun-
dinæ apud illos reliquis vi-
cinæ populationibus longè
celebriores. Habet hic quo-
que Sodalitas IESV, Colle-
gium artium humaniorum,
Sanocum verò ipsum, quā-
uis territorij caput, multo
iam inferius est quo ad ciui-
litatem & frequentiam ha-
bita-

bitatorum, arcem tamen in saxo, supra Sanum fluuium sitam non contemnendam habet: sicut & aliæ ciuitates eius tractus, Brozouia, Rimanouia, Dinouia, Lesko, quæ indies ob metum Tartarorū munitiones suas firmiores faciunt.

Quartus Russicæ satrapie districtus est Haliciensis, montibus Transyluania ab occasu hyberno, à meridie autem Moldauie faginis syluis cinctus, Tyra fluuiio rapidissimo è montibus Carpatijs orto, versusque Eurū in mare Euxinum decurrenti, quasi per medium sectus: cuius pars Australior quæ trans Tyram est posita, vulgo Pocucia appellatur. Op-
pida

100 *Simonis Starouolsi*
pida præcipua habet Hali-
ciam à qua denominatur, o-
lim regni Russici caput,
Rexque propriè Halicien-
sis, non Russiæ (quia hæc
totain plurimas tetrarchias
scisa, proprios duces habe-
bat, sed quos inter primatū,
& quasi monarchiam Duces
Kiouenses tenebant) nun-
cupabatur, vt latius hac de
re Historiæ nostræ. Sed nunc
ne vestigia quidem prisca
illius magnitudinis apparēt.
Arx est ad Tytam sita alicu-
ius notæ, sed oppidum ciues
habet subrusticos agricultu-
ræ, non Mercurio deditos.
Similiter Sniatinum, ad Pru-
tum fluuium situm, quod
propriè est Pocuciæ caput,
soletque nundinas semel in
annum

antur non incelebres habere, quod Valachi emporiū ibi suum, tanquam in vicinia faciant. Vnde bouum, ceræ, mellis, & equorum generosissimorum copia ingens eò adduci solet. Colonia non infrequens ciuitas ob salis cocti copiam, quod inde per totam Russiam & Lituaniā distrahitur, quarum omnes ferè satrapiaē sale carent, nisi hic & in Præmisliensi districtu conficitur. Sunt itaque pagi nonnulli apud Haliciā, in quibus ex aqua è profundis puteis hausta sal decoquitur, & partim in modum farinae, vel niuis minutum relinquitur, partim in stula conformatur, & sic diuenditur. Conficiturq; pluribus

112 *Simonis Starouolski*
ribus in locis Russicæ huius
satrapiaë, nempe apud Ribot-
ticios in tractu Præmislien-
si, apud Dobromiliam, Sam-
boriam, & Solum, quod et-
iam à sale nomen habet. In
desertis quoque campis V-
krainæ, seu vltioris Podo-
liæ, propè Boristhenem, est
lacus quidam, cuius aqua
sereno & ardente sole, in so-
lidum salem concrefcit, quo
circumiacentes accolæ vtun-
tur. Sed ad rem nostram. In
Pocucia nobiliora loca sunt
Martinouia, Dolina, Striū,
arcem in paludibus sitam
habens. Cis Nestrum autem
aut Tyram, Potocum, arce
munita, & templo sodalium
Dominicanorum, à Stephe-
no Potocio, Palatino Brasla-
uicn-

uienti, qui ibidem fato fun-
ctus quiescit, egregie exor-
natum. Eiusque successorū;
oppidum & arx Monaster-
ziska, Vscie, Dobrouoda, a-
liaque complura castella, in-
ter quæ Buczacia, arce firma
conspicua, itemque Podha-
iecia muro cincta & propu-
gnaculis, atq; in vicinia arx
Zaualouia non inelegans: tū
Brezanum ciuitas populosa
& templum pulchrum & pa-
ladium splendidum atque
benè firmum habens.

Sequitur deinde PODO-
LIA continuis barbarorum
incurſionibus & prælijs fa-
mosa, quæ, si optata pace
posset ita frui, vt occidenta-
liores Europæ populi, certè
nec Italiæ, aut Vngariæ, soli

II4 *Simonis Starouólsci*
vbertatem & diuitias inuideret. Habet & marmora diuerfa atque alabastrum in diuerfis locis. Diuiditurque in tria quodammodo territoria, Camenecense, Trembouliense & Laticzouiense. Camenecia est vrbs cum arce, natura loci manuq; permunita, triginta milliarijs benè longis distans à Leopoli versus ortum hybernum, lōgitudinis gradu 49. lat. 48. Habetque & ipsa duos Episcopos Catholicum vnum, & Armenum alterum; gens enim hæc lucri causa libentissimè in Regno Poloniæ immoratur, & merces nobis varias, partim è Perside, partim è regnis Turcæ, præcipuè autem equos generosos adducit.

adducit. Habentq; hic, pro-
ut & in alijs vrbibus Russiæ
maioribus, suum magistra-
tum seu seniores nationis,
qui fidem Regi & Urbico
magistratui pro reliquis
spondent, & in vitia gentis
suæ ipsi animaduertunt. So-
cietas quoque IESV collegiũ
hic suum habet, & instruit
artibus iuuentutem. Secun-
do ab vrbe lapide, est arx Po-
tociorum, Paniouce dicta, à
Ioanne Potocio, insigni no-
stra ætate bellatore, Palatino
Braslauensi, recenti archite-
ctura exstructa, celebris op-
pugnatione Turcica, cum
anno 1621. bellum cum illis
grauissimum ad Chotimiam
in Valachia haberemus. Tré-
boula verò Laticzouia, Hu-

116 *Simonis Starouolsci*
fiatinum, Barum à Regina
Bona olim fundatum, vbi
etiam Iesuitæ pro iuuentute
informanda collegium ha-
bent, Czartcouia, Ianouia,
Zincouia, Miedzibozia,
Grodecia, Iaslouecia, Sata-
nouia, Tarnopolia, Kitai-
grodum, Dunaigrodum, &
alia complura, huius Dyna-
stix oppida, singula ferè ob
Scythix infestationem, &
quasi assidua bella, non malè
permunita sunt, habentque
arces sibi adiunctas firmissi-
mas, & incolas bello natos,
Marti que deditos. Senato-
res huius satrapix sunt tres,
qui ad Reipub. Consilium
pertinent, Episcopus Came-
necensis, Palatinus Podolie, &
Castellanus Camenecensis.

BRAS-

BRASLAVIENSIS Pa-
latinatus ultra Podoliam in
confinio Tartarorum posi-
tus, egregias populationes
plurimas, atque arces per-
munitas habet, quas inter e-
minent, Morachua, Iaroso-
uia, Zitomiria, Sarogrodū,
Felstinum, Chmielnicum.
Braslauia ipsa, ad Bogum
fluuium sita, atq; Vinnicza,
conuentuum nobilitatis at-
que iudiciorum deputatus
locus; vbi Societatis quoque
Clerici, erudiendæ iuuentu-
tis collegium egregium ha-
bent. Senatores hic duo, Pa-
latinus & Castellanus. Di-
strictusq; satrapix duo, vin-
nicensis, & Zitomiriensis.

Similiter Tartaris vicinus
est Palatinatus KIOVIEN-

118 *Simonis Starouolsci*
SIS, sed qui parte ab altera
Moschum quoque habet, &
quasi per medium maximo
fluuiorum Borysthene secatur.
Urbs Kiouia ampla &
populosa satis, olim sedes
Ducum suorum, qui toti
Russiæ seu Sarmatiæ, tam
in Asia, quam in Europa, im-
perabant, Romanisq; ipsis,
ac postea Græcanicis Impe-
ratoribus graues; cæterum
nunc vix ruinæ veteris illius
magnitudinis apparent, cæ-
que paucæ, omnia tempus
rerum edax absumpsit. Est
hic Archiepiscopus Russo-
rum, omnium quotquot in
Regno Poloniæ Græcanici
ritus Episcopi sunt, primas
seu Metropolita, qui Roma-
no Pontifici obedientiam
nunc

nunc præstat. Est & Episcopus Catholici ritus, qui cum Palatino, & Castellano urbis, ad Senatum Regni pertinet. Templâ hic tam Rufforum quam Latinorum compluria, sed quorum vnum, Archimandrita cum monachis suis Schismaticis, & rebellibus Sedi Apostolicæ, occupat, habetque centum pagos maximos adscriptitios. Sunt hic speluncæ naturaliter factæ in quibus corpora olim Ducum Kioviensium reponerantur, hodieque visuntur nonnulla integra, quæ illi pro sanctis venerantur. Extendunturque illæ criptæ, seu subterraneæ speluncæ uti ferunt, usque in Moschouiam per aliquot

120 *Simonis Starouolski*
decumas milliarium. Monachi illorum (S. Basilij instituti) qui durissimam vitam agunt, intrant eas tempore Quadragesimali ut ibi solitarij poenitentiam peragunt. Alij vadunt in deserto, cilicio & catenis ferreis induti, interdum vsque in Scythiam remotiorem, ut ibi Euangelium praedicent, & martyrio coronentur; habentque plurima monasteria in Russia, sed quorum alia sunt in unione cum Ecclesia Romana. Satrapia haec late extenditur, tam versus Euxinum mare, in meridiem, quam versus occidentem & septentrionem ad Lituaniae & Albę Russiae confinia: habetque & populata, & arcibus adiunctis

iunctis permunita oppida plurima, præcipua verò Caniouiam, Circassiā, Bohuslauiam, Pereslauiam, Bialocerquam, Stepanouiam, ex arte vallo & fossis munitam, Fastouiamq; Episcopi Kiouensis residētiam, vbi Ignatianorum pro iuuentute instituenda collegium celebre habetur. In hac satrapia & in supradicta Braslaueriensi, plebs assiduis bellis exercitata, militares animos gerit, & tã ex oppidis, quam è pagis, in insulas Borysthenis congregatur, dantque nomina militiæ gratis, & se Cosachos vocant, seruataque disciplina veteri partim in Scythiam pedes excurrunt & prædas inde abagunt, partim in Tur-

122 *Simonis Starouolsci*
ciam per mare ; aut si quo
iussi à Rege fuerint. Fit autē
eorum numerus ad quadra-
ginta millia , qui omnes ferè
in hyberna domos suas ab-
eunt , paucis relictis in cu-
stodiam insularum, ne à bar-
baris occupentur: militantq;
Reipub. absque vllis stipen-
dijs sola præda cōtenti. Quo
tamen alacriores ad seruitia
fierent, solet illis Rex sem-
per bello peractō, certam a-
liquam pecuniæ summam,
ad reficienda arma donare.

Sed reuertendo quasi do-
mum , occidua Kiouix est
VOLINIÆ satrapia , quæ
in duos maximos districtus
diuiditur, Cremencensem,
& Luceoriensem. Habetque
Senatores tres, Palatinum &
Castel-

Castellanum Volhyniæ, & Episcopum Luceoriensem, qui Cathedram suam, cum Capitulo in arce urbis habet; ibidemque Societatis IESU Clericorum Collegiū pro studiosis. In urbe autem ipsa Episcopus Russorum. Nec multum inde procul, est ciuitas Volodimiria, in qua itidem Russorum Episcopus sedem suam habet, & iurisdictionem latè exercet. Reliquæ ciuitates sunt Rubesouia, Socalia veneratione miraculosæ imaginis B. V. M. nobilis, solet enim eo magnus hominum concursus semper fieri, votorum exoluendorum causa, procurantibus sacra religiosi viri S. Francisci de obseruantia,

124 *Simonis Starouólsci*
uantia, quos vulgo Bernar-
dinos dicimus. Hi igitur in
insula fluuij Bug, magnifi-
centissimum templum pio-
rum eleemosynis, & mona-
sterium propugnaculis fir-
mum, ob metum hostium,
paucis ab hinc annis crexe-
runt, templumque illud to-
tum pulcherrimis picturis,
vasis argenteis atque aureis,
vestibusque sacris gemma-
tis ad stuporem breui tem-
pore exornarunt. Sequitur
Czartoriscum, Olecum,
Czilouia, Brodi, Olika, ci-
uitates egregiæ & arcibus
munitissimis conspicuæ. Tū
Cremenecia territorij caput
arcem in Saxo eminentissi-
mo ostentans; deinde Vis-
niouecia, Zaslauia, Constā-
tino-

tinouia, Basilea, Dubna, Ostrogium, Zbarauia, quælibet arcem munitissimam & ornatissimam habens, utpote singulæ vetustissimorum Ducum Russorum sedes primariæ, & lares. Et Ostrogium sanè parte ab vna (quamuis remotius paulò) Dermanum, monasterium Russicum pulcherrimum habet, in quo instituti S. Basilij monachi, sub proprio Hegumeno, in Schismate, ab Ecclesia Romana viuunt, habentque possessiones amplas: parte ab alia Miedieczum oppidum munitissimum, in quo Franciscanis Conuentualibus, vltimus de familia Ioannes Dux Ostrogius, Castellanus Cracouiensis, sum-

ptu

ptu vt ita dicam regio, templum & monasterium extruxit. In vrbe autem ipsa, neptis illius nuper Ignatianæ Societatis Clericis, Collegium pro erudienda iuuentute, & templum magnificentissimum erexit, in quo mariti sui ossa Caroli Chodkieuicij, viri bellica virtute incomparabilis, cum lachrymis reposuit.

Iam verò BELZENSIS satrapia, Leopoliensi districtui, & terræ Chelmeni vicina, in meditullio quasi Rubæ Russiæ posita, urbem ipsam inter paludes sitam (vbi sodales Dominicani templum antiquissimū possident) & ab ea cognominatos duos Senatores habet,
Pala-

Palatinum & Castellatum
Belzensem; diuiditurque fa-
cile in quatuor territoria,
Belfense, Buscense, Grodlē-
se & Grabouecense, in qui-
bus tot oppida & pagi, sed
hæc prædicta quatuor, vt
suorum territoriorum capi-
ta sunt, ita & præcipua alijs
censentur esse, arcesque sibi
munitas adiunctas habent.

Vltimum locum Terra
Chelmenfis tenet, inter Lub-
linensem satrapiam, & Li-
tuaniæ confinia posita, Vol-
hyniam versus ortum respi-
cit. Vrbsque ipsa Chelma
duos Episcopos habet; vnū
Catholicum, cuius Cathe-
dra non ita pridem Crasno-
staiam translata est; & alte-
rum Russum, qui ibidem
manet

o *Simonis Starouolski*
manet & templum suū Ca-
thedrale tenet. Igitur in duo
territoria diuisa, Chelmenſe
videlicet, & Crasnoſtauen-
ſe, duos quoque Senatores
habet, Episcopum, & Castel-
lanum Chelmenſem. Oppi-
daque præcipua Chelma ip-
ſa, Rozana, Vlodauia, Cras-
noſtauia, ad Veprum fluuiū
ſita, vbi & Cathedra Episco-
pi, & arx palatiumque, recen-
tioris architecturæ ſunt. Hic
Diuæ memoriæ Archidux
Maximilianus, cum ad Re-
gnum Poloniæ paucorum
temeritate vocatus, cum ex-
ercitu hoſtiliter veniret, à
Ioanne Zamoscio proſtiga-
tus, captusque aſſeruabatur
ſub custodia. Qui quidem
prædictus Zamoscioſus in vi-
cinia.

cinia penè statim, urbem Zamoscium in rure suo hæreditario; munitissimam fundavit, & mœnibus, fossis, vallo atque propugnaculis ex arte præsentis Geometriæ communiuit; inque ea templum Canoniorum (quorum Decanus infulatus est) pro summa in Deum pietate magnificentissimè erectū, omnibus requisitis sufficentissimè locupletavit. Et ut erat maximus ingeniorum liberalium educator, artiumque omnium & elegantiarū pater, euocatis Cracouia viris doctissimis Academiam instituit, & non Zamoscium modò suum, sed totam etiã Russiam Musarum splendore illustravit. Circumcirca

I

sunt

130 *Simonis Starouolsci*
sunt non contemnenda quo-
que oppida vt Scebresinum,
Tomasouia, Cresouia, alia-
que complura sed omnia fe-
rè ad ditionē Zamoscij spe-
ctantia, vbi & hortos cultis-
simos, & piscinas restagnan-
tes, & diuersorum animalium
viuaria, & ferrarias officinas
passim videre licet. Similiter
quoque & in Vchanie, vbi
Illustris olim vir Nicolaus
Danielouicz Regni Thesau-
rarius, templum magnificen-
tissimum exstruxit, & cum
præciosissimis alijs donarijs,
tum argenteo cimborio de-
corauit. Palatium etiam hic
visitur superbum & horti a-
mœnissimi; quod commune
est omnibus magnatib. Sar-
matiaë. Sed nos ad Albã Rus-
siam procedamus. *RVS.*

RVSSIA ALBA.

QVæ Magno Ducatui Li-
 tuaniæ adiacet subiacet-
 que Russia vulgo dicitur Al-
 ba, partim quod incolæ eum
 colorem præferant, partim
 quod niuibus cãpi cooperti
 diutius quam alibi durent, &
 inspectantibus omnia alba
 repræsentent, vt etiam in na-
 turam animalium color iste
 transeat, siquidem ibi & lu-
 pos & vrtos, lepores, vulpes,
 aliaque tam domestica, quã
 syluestria animalia passim
 alba videre est, quæ nihilo-
 minus in alijs locis, nata ali-
 um colorem habere solent.
 Regio est omnium rerum
 quæ ad victum spectant fe-
 racis-

132 *Simonis Starobolski*
racissima, filiginis, hordei,
auenæ, tritici, ciceris, cana-
bis, lini, mellis, lupuli, ceræ,
pecoris, piscium, auium, &
ferarum, hæque sunt diuitiæ
ipsorum, quas, partim Duna
fluuio, in Liuoniam ad em-
porium Rigense transmit-
tunt, partim Nemeno, per
Lituaniam, Regiomontem
in Prussiam. Diuiditur autē
hæc nobilissima prouincia,
in sex maximos Palatinatus,
seu satrapias, quarum prima
populosior cæteris est NO-
VOGRODENSIS quæ in
duos districtus diuiditur: in
Nouogrodensem & Sloni-
mensem, vterque plurima
oppida continet & benè po-
pulata, sed præcipua hæc
sunt, Nouogrodikum, vbi al-
ter-

ternatis vicibus, cum oppi-
do Minsco, Parliamentum to-
tius Magni Ducatus Litua-
niæ celebratur. Slonimum,
Rozana, Selecia, Mysza, La-
chouicia, à felicis olim me-
moriæ viro Carolo Chod-
kieuicio, Generali exercituū
Lituanix, palatio pulcherri-
mo, & propugnaculis, ex re-
centi dimensione factis, fir-
missimè communita. Simi-
liter Nesuizia, Ducum Ra-
diuillorum nidus, vbi excel-
lentissimus ille & cum omni
antiquitate comparādus vir,
Nicolaus Christophor⁹ Ra-
diuillus Peregrinus cogno-
minatus (quod habitu pere-
grini terram sanctam adie-
rit) complura monasteria
sumptuosissima, Xenodo-

134 *Simonis Starouolski*
chia, Seminaria Collegium
que Societatis IESV. Cleri-
corum, & Bursas studentium,
planè regali animo, & sum-
ptu erexit, inque ceteris pos-
sionibus suis templis pas-
sim restructis aut à fundamē-
tis excitatis, palatium Du-
cale loco munitissimo mo-
derna architectura exstru-
xit: similiter prætorium vr-
bis, & arcem Myrh dictam
quarto ab vrbe lapide, cum
prædijs, villis, hortis, poma-
rijs, piscinis, & vijs quaqua-
versum per aliquot millia-
ria, ad regulam rectissimè
dispositis, fossas à parte vtra-
que & arbores fructiferas
apposuit, inque media Sar-
matia Italiā nobis exhibuit.
Novem inde milliarijs distat
Sluckum,

Sluckum, vrbs omniũ quæ-
cunque in Polonia sunt ma-
xima, sed tota ferè lignea, tẽ-
plo Catholicorum excepto,
& palatio Ducis. Hæc olim,
& iam patrum nostrum me-
moriam Principem absolutũ,
sed Regi Poloniæ feudata-
rium, cum amplissimis pos-
sessionibus habebat, sed stir-
penon ita pridem deficien-
te, cessit cum omnibus adia-
centijs suis, in familiã Du-
cum Radiuillorum.

Secundã satrapia est
MSCISLAVIENSIS, Pri-
petio fluuio à meridie & Bo-
rystheni ab ortu quasi trian-
gulari forma adiacens, syl-
uis tota inumbrata & aquis
immersa, diuiditurque in
duos districtus amplissimos.

136 *Simonis Starquolsci*
Mscislaiensem, & Modzi-
rensem: & more cæterarum
satrapiarum Lituaniæ atque
Rusiæ duos Senatores ha-
bet, Palatinum & Castellanũ
Mscislaiensẽ. Oppida au-
tem præcipua, Cleckum,
Ouruckum, Homiliam,
Criczouiã arcibus pulcher-
rimis & benè munitis, exor-
nata, tum Ostrskum, Mscif-
lauriam ipsam & Modziri-
am in medijs paludibus si-
tam.

Tertius Palatinatus est
VITEBSCENSIS sicut &
ille superior ad Borysthenẽ
versus Eurum positus, qui
itidem in duos districtus bo-
nos diuiditur, Vitebscensem
& Braslauriensem; præter-
que has duas ciuitates,
aut

aut verius vnam Braslauen-
sem (nam Vitebscum ipsum,
ob occisum Beatum virum
Iosaphat Archiepiscopum
Ruthenici ritus Polocensem,
quod eos ad vnitatem Eccle-
siæ Romanæ induceret, ami-
sit iura ciuitatis, & est reda-
ctum in pagum, sola arce re-
gia cum iurisdictione reli-
cta) & oppida ignobiliora,
habet Mohilouiam urbem
amplissimam, mercatoribus-
que plenā, & emporio Mo-
schouitarum claram. Præ-
cipue siquidem preciosio-
resque pelles quæ ex Mosco-
uia veniunt, per eorum ma-
nus tam in Polonia quam
in Germania distrahun-
tur.

MINSCENSIS satrapia

I s

quar-

138 *Simonis Starouolski*
quartum locū obtinet, præ-
terque suum districtum, ha-
bet etiam Borisouienſe ter-
ritorium. Minſcum arcem
benè munitam inter aquas
habet, aliudque propugna-
culum inferius non contem-
nendum. Est hoc enim Ruf-
ſis in more, vt quaſuis prin-
cipaliores ciuitates ſuas du-
plici munitione firment, cõ-
muniffimè inferiori & ſupe-
riori arce. Vnde & Borisouia
quoque ad fluuium Berezi-
nam ſita, duplex propugna-
culum habet, ſicut & Minſ-
cum; quod tamen ciues po-
litioreſ continet, ob concur-
ſum nobilitatis, Tribunali
ſeu Parlamēto totius Litua-
niæ ibi durante. Sic enim cõ-
ſuetudine obtentum eſt, vt

vno anno Parliamentum Vilnae resideat, altero Minscij aut Nouogrodciij vicibus alternatis celebretur Toloczinum quoque hic, Smolnia-ny, Coidanouia & Turkum haud incelebria oppida habentur; reliqua ferè omnia ignobiliora.

Quintum locum occupat POLOCENSIS satrapia, Poloteumque ipsum ad Dunam fluuium positum urbem mercatoribus plenam habet, & duplici propugnaculo seu arcibus firma Archiepiscopi Russici sedem in se continet: in qua nostris temporibus Beatus Iosaphat collocatus, ab impijs Schismaticis Vitebscij interfectus, ad meliorem vitam transijt. Corpus eius

140 *Simonis Starouolsci*
- eius huc translatum, maxi-
- mis miraculis claret. Habent
- etiam in hac vrbe Societatis
- IESV Clerici, vtiles in vinea
- Domini operarij, Collegiũ
- studiosorum, à Stephano
- Rege erectum. Nec longe
- admodum vsuiatum ciuitas
- egregia cum arce, Starzicia,
- Velisia, caput vnus distri-
- ctus, ad eandem satrapiam
- spectantis, & duæ incompa-
- rabilis olim Herois Caroli
- Chodkieuicij munitissimæ
- ciuitates Sclouia atque By-
- chouia, in quibus non mo-
- do propugnacula ex arte re-
- centiori, sed & templa, mo-
- nasteriaque ab illo, noua ar-
- chitectura sunt erecta.

Ultima eaque maxima
satrapia est SMOLENS-
CEN-

CENSIS, Ducatum Seue-
riensem, Terram Czernie-
houiensem (vtraque autem
hæc septuaginta arces con-
tinent), & Districtum Orsa-
nensem in se complectens.
Smolenscum ad Borysthenis
ripam in loco editiore posi-
tum, muro sex cubitos lato,
quinquagintaq; duabus tur-
ribus firmum, speculam &
propugnaculum in medio
urbis, in monte excelsiore
habet. Continetque circiter
quatuor millia domuū, præ-
ter aulas nobilium & tem-
pla Religiosorum, tam Rus-
sorum quam Catholicorū:
inter quæ vnum est Ignatia-
norum, cū Collegio pro stu-
diosa iuuentute. Et sedes E-
pisc. Russici, qui in spiritua-
libus

142 *Simonis Starouolski*
libus subiacet Archiepisco-
po Polocensi, tanquam Suf-
fraganeus, & vterque agno-
scit pro capite Romanum
Pontificem. Dombrouna
quoque oppidum non con-
temnendum. Sicut & Orsza
ad Borysthenem sita (in qua
itidem Societatis IESV Cle-
rici Gymnasium publicum
habent) quæ semper fuit in
ditione Regis Poloniæ: Smo-
lenscum autem cū toto Du-
catu Seueriensi, ante annos
circiter centum interceperat
Moschus, sed Sigis. III. Rex
noster modernus Anno 1611.
bello recuperavit, & insuper
Terram Czerniehouiensem
ab hoste extorsit, & Smolen-
sensi satrapia adiunxit.

PRUSSIA.

PRussia quamvis eodem cum Polonis regno contineatur, peculiare tamen consilium publicum, peculiare leges, peculiaria iudicia, comitia, ærarium, ac belli gerendi rationem diuersam antiquitus habet. Estque amplissima regio, plerisque sinuosis flexibus ubique amœna, & opportunis portibus maris Baltici maxime commoda. In latitudinem 50. in longitudinem verò circiter sexaginta milliaribus extenditur. Et ab occasu Pomeraniam, ab Austro Masouiam, Lituaniam cum Samogitia ab ortu, à Septentrione

144. *Simonis Starouolski*
trione demum mare Balticū
ſeu Sarmaticum habet. Atq;
urbium illuſtrium, oppido-
rum, arciumq̄ue frequentia,
opimis incolarum diuitijs
opibusq̄ue ac terræ ipſius v-
bertate, ſupra modum cla-
ret. Metallorum quidem fe-
rax non eſt, ſed pecoris om-
nigeni inæſtimabili copia,
piſcationibus, venationibus-
que & ſyluis fruſtuofissi-
mis, atque aëris demum tē-
perie cum amœnitate con-
iuncta, prædita eſt. Merces
quas è Polonia, Ruſſia, &
Lituania accipit, maximo
ſuo cōmodo trans mare mit-
tit; & viciffim in Poloniam
importat, quicquid Europā
vniuerſa, & India diues gi-
gnit, omnia ferè per com-
muta-

mutationem à transmarinis mercatoribus accipiēs. Hinc vulgo simul & nobilitati res ibi lautior quam in reliquis partibus Regni vestitusque & habitatio cultior; quod totum prisca frugalitas, non modo conseruat, sed etiam in dies auget. Habet autem Prussia præcipua flumina duodecim, Vistulam, quæ Silesiam, Poloniam, Masouiam & Prussiam præterlabitur, Nemenum, ex Alba Russia, per Lituaniam & partem Samogitiæ decurrētem, Dereuanciam, Elbingam, Vesperam, Passariam, Allam, Prægelum, Ossam, Drebnicam, Licam & Lauuiam. Præterea lacus plurimos, piscibus omnis generis

146 *Simonis Starouolsci*
exundantes; in his nomina-
tissimus est Habus, ad quin-
decim milliaria in longitu-
dinem, in latitudinem verò
duo milliaria plus minus
habens: Augusta valdè insu-
la Neringa à mari disiungi-
tur, vbi succinum siue ele-
ctrum (ambram etiam ex-
terni vocant, quam fluctibus
appulsam ad littora, homi-
nes nudi obuiã euntes par-
uis retibus excipiunt & ex-
trahunt; mollem primum,
sed mox in aëre durescentē,
quæ toruo deinde ac scalpbro
variè cōformatur) sicut & in
omnibus Prussiæ littoribus
colligitur. Est & alius lacus
aliquanto amplior isto, co-
gnomento Curoniensis, sed
in Prussia Ducali: reliqui
omnes

omnes ferè minores. Duplex autem est Prussia, Regia & Ducalis : sic dictæ, quod hæc Ducem, Marchionem Brandenburgensem, Regi Poloniæ vectigalem, pro Domino agnoscat; illa, directè Regno Poloniæ incorporata, neminem pro principe superiore, nisi Regem ipsum veneretur. Et Ducalis sanè minoribus oppidis frequens est admodum, & quidem nec incultis, nec immunitis, quæ ultra sexaginta numerantur: habetque metropolim Regium montem urbem emporio claram, tribusque oppidis & arce magnifica insignem, longitudinis gradu 43. lat. 54. In qua, Academiã quoque Albertus

148 *Simonis Starouolsci*
ex Magistro Ordinis Teu-
tonici primus Dux factus
Anno 1544. crexit: sed quia
Hæreticis professoribus re-
gendam commisit, ideo huc-
usque incognita habetur,
nec efflorescit ingenijs. Ci-
ues etiam ibi varijs sectis in-
fecti, templa Lutheri adhuc
temporibus Catholicis ere-
pta, suis prædicatoribus gu-
bernanda dederunt. Quare
Serenissimus Rex noster Si-
gism. III. cum à Duce mo-
derno Anno 1621. Homagiũ
Varsoviæ reciperet, legem
imposuit vt Catholicis libe-
rum religionis exercitium
maneret, Duxque ipse tem-
plum illis à fundamentis e-
rigeret, & omnibus requisi-
tis ornaret, Clerumque in-
super

super sufficientissime dita-
ret. Quod primo statim an-
no factum est vt in posses-
sionem venit, alias enim Du-
catu ipso privari debebat,
sicut etiam, si subditis suis
prouocationes ad Regem in
causis maioribus prohibuif-
set.

Regia autem Prussia, tri-
bus satrapijs distincta est,
Culmensi, Marieburgensi &
Varmiensi. Michalouiense
autem territorium est in sa-
trapia Culmensi, quæ ad me-
ridiem spectat. Varmiensis
ad Aquilonem, subiecta E-
piscopo suo, & sacro Eccle-
siæ eius collegio, Regis Po-
loni maiestatem agnoscen-
tibus. Media est Mariebur-
gensis, quæ sola ferè plana
K 3 & de.

150 *Simonis Starouolsci*
& decliuus est: reliqua Prus-
sia pleraque omnis collibus
molliter, & ad fertilitatem a-
mœnitatemq; commodè di-
stincta est. CVLMA igitur
primæ satrapia caput, ad Vi-
stulæ ripam sita, pro sua am-
plitudine infrequens ciuitas
est, & Episcopo paret, qui in-
de nomen habet: quamuis
cathedra eius sit in oppido
Culmesea, vno milliario in-
de distante, Templum tamen
pulcherrimum preciosisq; ve-
stibus sacris ornata habet,
inter quæ minimum est illud
Monialium, sed omnium tã
quo ad possessiones, quam
ad vasa sacra ditissimum. V-
bi inter vestimenta alia vsui
sacrorum dicata habet quo-
que casulam totam diaman-
tibus

tibus maximis pretiosissimisque exornatam, circumductam autem circumcirca catena aurea pulcherrimis gemmis distincta. Huius satrapiae oppida praecipua sunt Brodnicia, Grudentum, Radinum, Golubia, Rogozna, Brathianum, Coualia, Copriunicza, Lubauia Episcopi Culmensis, quae omnia ferè moenibus cincta sunt, & arces validas, beneque exaedificatas habent. Sed primarium locum obtinet Torunia, vrbs in ripa Vistulae sita, longitudinis gradu 41. latitud. 32. nulli ex urbibus Germaniae pulchritudine & diuitijs cedens. Plurima hic templa Catholica & Societatis Iesv Clericorum gymnasium

852 *Simonis Starouolsci*
nasium non infrequens ; sed
mercatores communissimè
& magistratus hæretici sunt,
habentque gymnasium su-
um, in quo humaniora dili-
gentissimè tractant, in sa-
eris autem ordinariè Con-
trouersias Cardinalis Bellar-
mini prælegunt. Habent &
& Bibliothecam instructissi-
mam, in qua duæ Ciceronis
Epistolæ in tabulis cereis
scriptæ asseruantur. Præto-
rium quoque in hac vrbe est
elegantissimum in medio fo-
ro situm, quale nullibi vide-
bis, ingressis enim stuporem
iniiciunt pauimenta, parie-
tes, laquearia, trabes, vt nihil
ad perfectionem architectu-
ræ requiratur.

Secundæ satrapiaë caput
est

est MARIEBURGVM, cū
 ipsum per se mœnibus tur-
 ribusque permunitum, tum
 arce amplissima (in qua præ-
 cipui ex hostibus captiui cō-
 munissime asseruabantur :
 sed nunc illa à Suecis possi-
 detur) & munitissima nobi-
 le, situm ad Nogatum bra-
 chium Vistulæ, sexto ab vr-
 be Gedano milliario : pro-
 pterque adiacentis Zulauæ
 vbertatem, pagorumque in
 ea frequentiam & cultum,
 copiosum satis & frequens.
 Est autem Zulaua insula in
 palustri olim restagnantis
 Vistulæ solo, operibus &
 præalti ac firmi aggeris ob-
 iectu effecta, quæ magno
 hominum labore, & non si-
 ne periculo ab inundatione

154 *Simonis Starouolsci*
fluminis defensatur. Et est
duplex, maior & minor. Ma-
ior vocatur hæc quæ Marie-
burgo adiacet, & est tota nūc
in potestate Suecorum, cum
vrbe ipsa, quam proditione
hæreticorum hoc proximè
præterito bello occuparunt.
Minor autem ea, quæ ad Ge-
danum est, inter alterum e-
iusdem Vistulæ brachium,
& est quidem tota in posses-
sione & libero per inducias
vsu ciuium Gedanensium,
nihilominus Suecus in ea
munitionem ad Vistulæ ri-
pam excitauit firmissimam,
& præsidium in ea nunc suū
habet, quod certo tempore
ex pactis deducere tenetur.
Oppida huius satrapix sunt
primaria, Stuma, Gnieuum,
Nouum,

Nouum, Stargardia, Orne-
ta, sed præcipuè Elbinga,
benè permunita & copiosa,
splendidisque ciuium opi-
bus, & mercatorum diuitum
frequentia clara, in qua præ-
ter vr̄bis Consulem, Angli
quoque suum Magistratum
habent. Fundauerat hic Al-
bertus Primus Dux Prussiæ
Academiã Ann. M. D. XLII.
sed quia Lutheri discipulis
gubernandam commiserat,
ideo ignobilis hætenus fuit.
Hæc vr̄bs possidetur nunc
à Sueco, cum enim in ea om-
nes ciues sint Hæretici, nec
vellent Episcopo erepta Ca-
tholicis templa restituere,
proscripti decreto Regio v-
ti contumaces Gustauum ad
se è Succia euocarunt, sese-
que

que in eius potestatem totos dederunt; quorum deinde exemplum secuta alia munitiores vrbes hæreticorum, difficillimum illud nobis bellum pepererunt, quod toto quadriennio durauit, Nemese diuina Polonos persequente, quod ob bellum cum Turca feliciter gestum, nimium sibi tribuerent.

Tertia satrapia est VARMIENSIS Episcopa, seu principatus singularis, habens nobilitatem ab omni regionum magistratuum iurisdictione exemptam, qui iure municipali eodem quo & cæteri Prussi vtuntur. Primaria vrbs est Heilsberga domiciliũ Episcopi, (Cathedra enim supra Fraumbergam

bergam est) inmunitionibus & propugnaculis benè firma. Deinde Brunsberga ad Passariam sita, adeo frequens copiosa & permunita, vt inter primarias vrbes Prussiae numerari queat. Collegium Iesuitarum habuit, à Hosio Cardinali fundatum, sed nunc ferè vacuum, cum vrbs ipsa sit in potestate Sueci: donec aliter aut bello aut foedere ordinatū fuerit. His urbibus non multum cedūt, Gutestadia, Al'esteinum, Resla, Vormita, Melsacum, Vatemberga, Sebergū, quæ non sunt in potestate hostis. Senatus itaque Prussiae, quos consiliarios terrarum Prussiae vocant, constat duobus Episcopis, Varmiensi (qui

prius-

158 *Simonis Starouolsi*
princeps & moderator reli-
quorum est) & Culmensi:
Palatinis tribus Culmensi.
Marieburgensi, & Pomera-
nico (Pomerania siquidem
ijsdem quibus & Prussia le-
gibus utitur, & quasi pro v-
na prouincia cum Prussis
computatur, solo titulo Po-
meraniæ excepto) Castella-
nis tribus, Culmensi, Elbin-
gensi & Gedanensi (& hi su-
pra nominati octo Senato-
res ad Senatum quoque Rei-
pub. pertinent) & totidem
Succamerarijs, Culmensi,
Marieburgensi & Pomera-
nico: tribusque demum pri-
marijs ciuitatibus, quarum
non mediocris est potentia,
Torunensi, Elbingensi & Ge-
danensi. Præter hos autem
magi-

magistratus, habent Prussi
Thesaurarium, Præfectos
arcium, Gladiferos, Iudices
& Scabinos, verum ij non
pertinent ad consilium. Pa-
latini autem, qui iurisdic-
tionem exercent, maiorem hic
in Prussia auctoritatem ha-
bent, quam in cætera Polo-
nia.

POMERANIA.

Pomeraniæ nomine ge-
neraliter id totum voca-
tur, quicquid à Vistula inci-
piens, vsque in Cimbricam,
littori maris Baltici adiacet;
quod postquam in Germa-
nicæ gentis ditionem cecit,
cuilibet parti, inter fluuios
maiores in mare decurren-
tes

tes sitæ, peculiare nomē, vel
ab euentu, vel à loci natura,
pro libitu imposuerūt. Pro-
priè autem nunc Pomerania
dicitur, ille tractus, qui inter
Oderam & Vistulā fluuios,
extenditur ad littus Balticū:
cuius partem citeriorē Rex
Poloniæ possidet : vltior
propriū principem habet,
ad Imperium Germanicum
spectantem. Qui tamen no-
mine Lemburgi & Bitho-
uiæ, Regis Poloni beneficiar-
ius est ; iuratque ritu solen-
ni in verba eius , quemad-
modum & Dux Prusiæ. Re-
giæ autem Pomeraniæ , quæ
ijsdem moribus & legibus
cum Prusiæ est, nec nisi ti-
tulo solo ab illa differt, &
fluuio Vistula disiungitur,
Geda-

Gedanum vrbs metropolis
est, longitudinis gradu 41.
latit. 54. maris Baltici empo-
rium celeberrimum, copia
& varietate mercimoniorū,
partim maritimorum, ex to-
to occidente & septentrio-
ne, partim terrestrium, ex
diuersis mundi partibus, &
fluuiatilium, maximè Vistu-
læ præterlabentis, opportu-
nitate abundans, adeo vt æ-
dificiorum tam priuatorum
quam publicorum pulchri-
tudine, incolarum & exter-
norum multitudine, ciuium
diuitijs, propugnaculorum
firmitate, machinarumque
& instrumentorum bellico-
rum numero, cum præcipuis
Europæ urbibus certare pos-
sit. Quæ cum hæretica tota

162 *Simonis Starouolski*
fit, Officialem tamen seu Vi-
carium Episcopi patitur, &
coram illo omnes hæretici
variarum sectarum causas
suas disceptant, præsertim in
materia matrimonij. Quã-
tis enim hæc satrapia pro-
prium Episcopum non ha-
beat, in spiritualibus tamen
tota subest Episcopo Vla-
dislaviensi seu Cuiaviæ, qui
se etiam Episcopum Pome-
raniæ scribit, & in ea non cõ-
temnendas possessiones ha-
bet : Etiam in suburbanis
Gedanensibus: vbi templum
& collegium pro erudienda
iuuentute Ignatiani habent,
Dominicani autem, Car-
melitæ & Moniales in vrbe
ipsa, sicut & Vicarius Epif-
copi. Gymnasium hic Cal-
uini-

uinistarum celebre est; item-
 que horologium urbis affa-
 brè elaboratum, & palatium
 publicum vulgo Gelda di-
 ctum. In ipso quoque maris
 portu, propugnaculum mu-
 nitissimum exstructū, Pha-
 rum vocant, & firmo præsi-
 dio custodiunt: vbi interdum
 quingentas vna die cū mer-
 cibus appulsas videbis, quæ
 à præsidarijs excutiuntur,
 & portorium persoluunt.
 Conabatur huc Suecus bel-
 lo durante irrumperè, sed à
 regijs fortiter exceptus, na-
 ues aliquot & Admiralem
 amisit, qui cum sua præto-
 ria igni exustus fuit; reliquæ
 fugatæ & submersæ, captæ
 verò septem. Abundat autè
 magnopere hæc prouincia.

164 *Simonis Starouolsci*
piscibus, frugibus, fructibus
& syluis ; diuiditurque in
septem territoria, & totidem
iudices habet, in Sluchouie-
se, Tucholiense, Suecense,
Derfauienne, Zucouienne,
Puscense & Mirachouienne.
Quibus etiam Craina, &
Castubia, tractus terræ non
contemnendi, adiunguntur:
in quorum illo priore Abba-
tia Coronouiensis præpin-
guis est ; in isto præfecturæ
aliquot regiæ. Puckum præ-
cipuum oppidum satrapie
cū arce munitissima ad mare
sita, quam interceperat Sue-
cus, vti locum sibi ad inua-
dendam totam prouinciam
valde opportunum, sed vir-
tute nostrorum expulsus,
multis militibus suis amif-
sis.

sis. Nec multum illi cedit Sluchouia, Stargardia, Neimarcum; Meua, Choinicia, Derlauia, quæ atces sibi adiunctas habent; reliqua non item: nisi quod Amsterinū, bello hoc famam aliquam inter cætera sibi paria videtur acquisuisse, quod in eodas Sueci legiones, Koniecpolscius Polonici exercitus Generalis, integras cepit, armisq; & signis spoliatos dimiserit omnes, præter ductores ipsos. Habet Abbantias quoque hæc provincia prædiuites, affabreque facta monasteria, Oliuæ, & Peplinæ, Cisterciensium: Zarnoueciæ ad littus maris, & Zukouia monialium, & quod vnicum tantū

166 *Simonis Starowolski*
huius Ordinis in toto Re-
gno Poloniæ est, propè Dan-
tiscum, Carthusianorum.

M A S O V I A.

IN medietate quasi regni
Poloniæ sita est Masouia,
quatuor satrapijs distincta.
Plocensi nimirum Palatina-
tu; Podlachico; & eo, qui pe-
culiariter Masouia nomen
retinet; atque Terra Dobri-
nensi.

DOBRINENSIS occi-
dentalis est, inter Cuiaviam
& Prussiam posita; inque tria
territoria diuiditur, nempe
in Dobrinense, Ripinense &
Libnense sylvas fructuosas
complures habet, & lacubus
piscosis inprimis abundat:
præter-

Præterque hæc tria oppida, quæ suorum territoriorū diximus esse capita, nullum aliud celebrius habet, nisi illud quod vulgo Skompe vocatur, in quo Minoritæ imaginem Beatissimæ Virginis miraculosam asseruant, fitq; eo magnus populorum concursus ex circumiacēti vicinia, deuotionis ergo. Gurzno etiam oppidum Episcopi Plocensis, (qui in toto illo tractu iurisdictionem suam exercet) est alicuius momēti, multosque pagos subiectos sibi habet. Senatores Terræ Dobrinensis sunt Castellani tres, Dobrinensis, Ripinensis & Slonnensis.

Hinc versus ortum procedendo, inter Vistulam &

168 *Simonis Starouolsci*
Prussiam iacet Palatinatus
Plocēsis, qui in quatuor ter-
ritoria diuiditur, Plocense,
Zaucense, Mlauense & Sre-
nense. Habetque Senatores
quinque, Episcopum, Pala-
tinum & Castellatum, Plo-
censes : deinde Racionzen-
sem & Siepercensem, Castel-
lanos. Oppida ferè omnia i-
gnobilia sunt, præter Sieprciã
(vbi imago miraculosa Bea-
tissimæ Virginis habetur, fit-
que hominũ concursus ma-
gnus) & Ploscum ipsum, ba-
silyca nobile & Episcopo, si-
tum in ripa eminentiore Vi-
stulæ, vnde prospectus in
partes omnes amœnissimus,
quem eo iucundiorẽ faciunt
naues assiduè huc, illuc trãs-
eantes, & pomaria per cir-
cuitum

cutum vr̄bis disposita, fructus s̄apidissimos proferentia. Templ̄a hic plurima, & benè ditata, præcipuè Monialium S. Mariæ Magdalcæ in suburbano, & Benedictinorum Abbatia in arce, vbi Basilica quoque ipsa, haud inelegantis structuræ, diues argento & clenodijs, inter quæ visitur etiam caput S. Sigismundi Regis, à Serenissimo Rege moderno Sigismundo III. loco illi (quod nimirum Basilica ipsa sit sub titulo S. Sigismundi erecta) non ita pridem donatum, thecæ auri obryzi inclusum, & planè regali munificentia, gemmis & lapidibus pretiosis exornatū. Capitulum hic ferè æquales

170 *Simonis Starouolski*
reditus cum Episcopo ha-
bet, nam Præpositus ipse in-
tegrum territoriū possidet,
estque supremus Dominus
nobilitatis illius, quæ ibi
manet. Sicut & Episcopus,
Pultouiēsis territorij supre-
mus est Princeps, nec ab illo
datur prouocatio ad Regem:
sed ita nobiles sunt illius
subditi, sicut & Episcopi
Varmiēsis; aut Cracouien-
sis, in Ducatu Seueriensi. Ie-
suitæ hic Collegium erudiē-
dæ iuuentutis habent, sed
est & gymnasium castrense,
sub cura venerabilis capitu-
li, qui eo magistros ex Aca-
demia Crac. euocant.

Sequitur MASOVIA ip-
sa, quæ Episcopum nullum,
Palatinum autem Generalē
habet.

habet, atque Castellanos septem Cynensem, Visnensem, Varsouiensem, Vifegradensem, Zacrocimensem, Ciechanouiensem & Liuensem. In spiritualibus autem partim subest Episcopo Pofnaniensi, partim Plocensi, partim Luccoriensi. Et quia ampla prouincia est, ideo in duodecim territoria diuiditur, in Cynense, Visnense, Zembrouiense, Varsouien-
se, Nurense, Viflegrodiense, Zacrocinense, Ciechanouien-
se, Lomzense, Rozanense, Macouien-
se & Liuense. Præterque prædicta oppida, quæ suorum territoriorum capita sunt, habet complura alia notabiliora multo, vt Pulto-
uiam, Episcopi Plocensis r

172 *Simonis Starouolsci*
fidentiam, latericijs domi-
bus, & arce in scopulo pul-
chrè exstructa, hortisque ac
pomarijs amœnissimis no-
bilem, quasi in insula Naruę
navigabilis fluuij sitam, in
qua & Societatis IESV Cle-
rici insignè studium habent
& Collegium Canoniorum
templum magnificum bene-
que prouisum. Czermiencũ
verò ad Vistulam situm, ha-
bet Abbatiam Canoniorũ
Regulariũ ditissimam: Tan-
dẽ Minscũ, Varcam, Vęgro-
uiã, Garuoliniamq; optima
cereuisia oppida celeberr-
ma: similiter Stanislauouiã,
Brocum, Viscouiam, Seroic-
am, Lomzam Collegio I-
natianorum insignem; atq;
Varsouiam ipsam
cen-

centrum Regni Poloniæ, at-
que ob id Comitiorum locū
priuilegiatum, vt ex omni-
bus prouincijs æqualis sit
commeantibus distantia. Est
enim sita longitudinis gra-
du 43. latit. 52. quadraginta
milliarijs à Cracouia & Pos-
nania. Habetque palatium
amplum quadratum, recen-
ter à Serenissimo Rege Si-
gismundo III. sumptuosif-
simè exstructum, cum antea
tota ferè fabrica lignea fue-
rit, itemque extra urbem a-
liud, Viasdouiaë Vistulam
prospectans, inter hortos a-
mœnissimos. Templā quo-
que magnifica habet, inter
quæ primarium S. Ioannis
Baptistæ, Canoniorum se-
culariū, picturis & vestibus
sacris

174 *Simonis Starouolsci*
sacris preciosis , pro regia
maiestate exornatū. In sub-
urbio , Cracouiensi dicto,
versus Viasdouiam, est tro-
phæum victorię de Moschis,
capella nimirum , pulchrè
iussu Regio fabricata, in qua
repositus quiescit Io. De-
metrius Suiscius , Magnus
Dux Moschorum, & tot po-
pulorum Asiaticorum Im-
perator, qui captiuus vitam
in carcere Gostinię finiue-
rat, vna cum fratribus duo-
bus.

Vltima prouincię Maso-
uiticę satrapia PODLA-
CHIA, in spiritualibus to-
ta Episcopo Luceoriēsi sub-
iecta, duos tantum Senato-
res habens , Palatinum &
Castellanum Podlachię. Di-
uiditur-

viditurque in tres quasi districtus. Drogiczynensem, Mielnicensem atque Bielscensem : quæ etiam tria oppida sunt principaliora, reliqua non item, præter Holo-uacze, Surasiam, Visokie & Knisinum. Ticocinum quoque oppidum nõ est postremo censendum, ob elegantiam palatij, inter paludes loco munito exædificati, architectura recentiore, studio & munificentia illustrissimi viri Christophori Viesiolo-uj, Magni Ducatus Lituanie Curie Marschalci, qui etiam quarto inde milliari, Bialostocum castellum pulcherrimum possidet, vbi templum, ad elegantiam moderuam cum omni sacro appa-
ratu

176 *Simonis Starouolski*
ratu exstructum cōspicitur.
Et paulò inde longius, Su-
praslum Russorum in syluis
ditissimum monasterium, in
quo S. Basilij professi, sub
obedientia Ecclesiæ Roma-
næ habitant: sitque eo maxi-
mus hominum cōcursus,
miraculis indies inclarescen-
tibus.

SAMOGITIA.

S Atrapiam ea nullam ha-
bet, sed præfecturas per-
multas: summusque eius
Toparcha, vulgo Capita-
neus, locum in Senatu Re-
gni, cum Episcopo & Castel-
lano, habet, cum præter ip-
sum, nullius vrbis aut re-
gionis præfecto, locum ha-
bere

bere in Senatu liceat , nisi fuerit aliqua alia dignitate maiori ornatus , puta Cancellarij, Marschalci, Palatini, aut Castellani. Regio hæc satis ampla & fertilis est, sed syluis tota inumbrata: à septentrione Liunionæ contermina , marique Balthico: ab occidente Prussiam Ducalem in vicinia habet: à meridie & ab ortu Lituaniæ adiacet. Ciuitates tam regias, quam nobilium complures habet, sed penitus omnes ligneas; præter Counam, ad Crononis seu Nemeni littus sitam, in qua Germani mercatores, superiori ætate lateribus & lapidibus elegantius ædificare cœperunt: nunc reliqui incolæ quoque eodem

M studio

178 *Simonis Starouolsai*
studio tenentur, illosque su-
perare contendunt. Sed tur-
ba agrestis in humilibus ca-
sis habitat, quæ vt plurimum
ad lacus, riuos, & flumina,
sitæ sunt, stramentis aut as-
serculis intectæ: præter præ-
dia domosque nobilium, quæ
ampliores sunt & cultiores.
Terram non ferro sed ligno
proscindunt, quæ tamen nõ
est arenosa, sed tenax & fer-
tilis satis. Equos adeo par-
uos habent, vt vix credibile
sit ad tantos labores eos pos-
se sufficere, quibus foris in
bello ad trahenda onera, do-
mi que in colendis agris vt-
tuntur. Episcopum habent
Romanæ obedientiæ, qui,
vti diximus, cum suo
Castellano & Capitaneo
ad

ad Senatam Regni pertinet, & Cathedram suam atque residentiam Medicinæ tenet. In vicinia verò eius est Præpositus infulatus Ordinis S. Augustini, cruce rubea signatorum, quos non ita pridem, quidam è prosapia Ducum Gedruciorum in rure suo hæreditario adscriptis amplissimis possessionibus, fundavit, quod nimirum in ea religione olim avum suum paternum, Beatum Michaëlem haberet; qui Cracoviæ in Conventu S. Marci multis cum viueret virtutibus claruit, & non sine sanctitatis opinione in eodem cœnobio, ubi strenuum religionis pugilem se præbuit, è vivis sublatus quiescit. Ad cuius

180 *Simonis Starouolsci*
ius tumulum etiam nū quo-
que varia miracula patran-
tur, Deo sanctorum suorum
gloriam in dies augente. Est
& Collegium Societatis IE-
sv Clericorum, pro studiosa
iuuentute à magno illo He-
roa Carolo Chodkieuicio,
Corfijs erectum. Qui cum
ardentissimus veræ pietatis
cultor esset, etiam Cretia-
gæ, vbi sepeliri optabat FF.
S. Francisci de Obseruantia,
magnificentissimum mona-
sterium, ad littus maris ex-
struxit, & diuite supelle-
ctili, in vasis tam argen-
teis, quam etiam au-
reis, liberalissimè
dotauit.

LIVONIA.

VLtimo Regno Poloniæ
 accessit Liuonia seu Lief-
 landia, regio amplissima, si-
 liginisq̃ue & frumenti per-
 diues, pecoribus ac iumentis
 domesticis omnis generis
 maximè abundans (quæ o-
 mnia deinde fluuijs Duina
 & Nerua ad portus maris,
 atque inde in Hollandiam,
 Scotiam & Angliam tran-
 smittit) lacubus fluuijsq̃ue
 piscosis, & syluis ad vena-
 tionem idoneis referta: in
 quibus habet vrsos, alces,
 vulpes, lynces, marturos, ca-
 stores, & omnis generis ani-
 malia, quæ ex Moscouia ve-
 niunt. Siquidẽ eam ab orien-

te contiguam sibi habet, & Nerua tantum fluuio ab illa separatur. A Septentrione cum Sueciæ regno & Finlandiæ Ducatu per maris Baltici sinum viciniam gerit: Ab occidente nonnihil Prussiæ adhæret. A meridie verò Samogitiæ & Lituaniæ iungitur: extenditurque in longitudinem nonaginta milliariibus Germanicis, in latitudinem verò quinquaginta. Et diuiditur in octo territoria, Leitlandiam videlicet, Vikeclandiam, Curlandiam, Semigaliam, Estlandiã, Virlandiam, Hariam, Geruandiamque: quæ singula nunc bellis per tot annos sæuientibus cum Sueco, atrocissimè vastata sunt, & à diuersis Prin-

Principibus possidentur, hoc est à Mosco, Sueco, Dano, & Rege Poloniæ, qui præcipuas ibi arces & ciuitates possidet, habetque in ea septem Senatores ad Consilium regni generale pertinentes, puta Palatinum Castellanũ & Episcopum Vendensem; Palatinum & Castellanum Parnauensem, & Palatinum atque Castellanum Derpatensem. Ac præterea vasallũ non contemnendum; Ducẽ Curlandiæ & Semigaliæ. Rigga totius prouinciæ metropolis, quam fluuius Düina amplissimus vna cum arce alluit: vrbs ipsa muro firmissimo propugnaculisque & turribus densis vndique munita, item, vallo inexcusso,

184 *Simonis Starouolscē*
tribus ordinibus tormento-
rum apto, fossisque duabus
ex utraque vallis parte cir-
cumducta, & stipitibus acu-
tis circumsepta. Instrumen-
tisque insuper bellicis, ac
tormentis æneis, & com-
meatu copioso, tum militi-
bus stipendiarijs, pacis &
belli tempore benè prouisa.
Magnum in ea est & cele-
berrimum emporium: &
quamuis duobus miliaribus
distet à mari, naues tamen
omnigenæ facillimè de mari
sub ipsa urbis mœnia deue-
niunt & redeunt. Vbi verò
fluuius mari illabatur, est arx
Dunamunda inexpugnabi-
lis natura oportunitateque
loci, duobus à Riga millia-
ribus. In ea omnes naues ex
ultra-

Ultramarinis regionibus venientes, merces suas indicare, teloniaque persolvere coguntur: iterumque excutiuntur in Blókaus munitione sita medio loco inter Rigam & Dunamundam. Hæc igitur tam diues atque potens vrbs, diuersas hæresum sectas in se continens, molestè ferebat valdè, quod pijssimus Rex Societatis IESU Clericos illis dedisset & Collegium pro instituenda iuventute in vrbe fieri iussisset, Similiter quoque Pernauiæ, Derpati, & Védæ. Quare metuentes sibi, ne cura horum patrum, hæresis ipsorum extirparetur, tempore quo nos cum Turca bello grauissimo in Valachia

M s occupat-

occupati essemus, concitatis
circum vicinis urbibus ad
rebellionem, Succum ad se
cum exercitu euocarunt, &
vt fautorem ac promotorem
suæ religionis portis apertis
admiserunt; vnde nobis
postea bellum cum ipso dif-
ficillimum, non in Liuania
modò verumetiam in Prus-
sia, simili scelere hæreticis
urbibus eum ad se euocan-
tibus per annos aliquot du-
rauit. Quod nunc inducijs
sexcennalibus diremptū est,
& Riga ipsa cum alijs non-
nullis maritimis locis, in
Sueci potestate mansit. Sunt
etiam plurimæ aliæ in hac
prouincia Urbes & arces o-
ptimè munitæ, & ex later-
culis omnes penè factę: inter
quas.

quas censetur quoque Kir-
cholmia, ad Duinam fluuiũ
duobus milliaribus à Riga
versus orientem sita, ad quã
felicis olim & piæ memoriæ
Dux exercituum Lituaniæ
Carolus Chodkieuicius, cū
tribus suorum militum mil-
libus, aggressus Marte aper-
to Carolum Sudermanum,
patrem Gustavi, sic eum acie
vicerat, vt nouem millia cæ-
forum essent, quatuor autē
millia captiuorum. Penes
eundem Duinam superius
procedendo est arx Koken-
hausum, & paulò longius
Volmaria ciuitas, & castrũ;
vtraque similiter clade Sue-
corum ingenti nobilitata: ad
illam enim septem millia v-
na die transmarinorum mi-
litum

188 *Simonis Starouolsci*
litum cæsa fuere : ad istam
ultra duodecim millia occi-
sa, vix duodecim horis elap-
sis. Sequitur Derpatum insi-
gnis vrbs, & arx in colle mu-
nitissima, Moscouiæ conter-
mina, cuius præfecturam,
quod hostis esset in vicinia
ipse prædictus Chodkieui-
cius gessit, qui & totius Li-
uoniæ Gubernator fuit.
Quamuis alius fuerit pro-
uinciæ Derpatensis Palati-
nus, subditorum defensionem
à Rege institutus : Sicut &
Vendæ atque Parnauæ. Et
Venda sanè vrbs insignis est
& arcem firmissimam habet,
vbi Rex Stephanus, Liuo-
nia à Mosco recuperata, E-
piscopum Catholicum in-
stituerat, quod tota prouin-
cia

cia varias hæreses amplexa,
nullum sacerdotem Catho-
licum haberet. Erat ibi &
Collegium Societatis IESU,
sed pulsi ab hoste in Litua-
niam redierunt omnes, Epis-
copus autem in Minori Po-
lonia Abbatiam Cistercien-
siam præpinguem Sulouien-
sem sustentandi sui honoris
causa à Rege obtinuit. Par-
nauia demum vrbs est egre-
gia ad mare posita, quæ &
arcem insignem atque benè
munitâ habet, ac propterea
Palatinum gubernandæ re-
gionis habet, quam simili-
ter Chodkieuicius vi recu-
perauerat à Sueco, cæso in ea
firmissimo præsidio. Sed eam
iterum nunc Gustauus ha-
bet. Reliquæ populaciones
&

190 *Simonis Starouolsci*
vrbes possidentur à diuersis
Principibus vt Nerua cum
portu maris & duabus arci-
bus firmissimis à Moscho;
Vrbs Reualia cum portu à
Sueco: insula Ofilia à Dano;
reliquum quod Lituaniæ
conterminum est à Rege Po-
loniæ. Et hæc de prouincijs
coronæ Poloniæ subiectis,
deque situ & natura earum,
nunc breuiter videamus &
examinemus Polonorum in-
genia, opes, vires, leges at-
que alia quibus regnum su-
um firmant, & tantopere li-
bertatem suam tuentur.

INGENIA POLO-
NORUM.

Ingenja Polonorum sunt
Iaperta & candida, vtque
Ioan-

Ioannes Boterus in suis Relationibus inquit, falli, quā fallere magis apta: minime-que proterua aut pertinacia, sed tractabilia & placida: unde inprimis exemplis commouentur. Sunt autem principibus & magistratibus suis satis morigeri æquè omnium prouinciarum populi, & ad comitatem, ciuilitatem, benignitatem, & hospitalitatē prompti, ita, vt ignotos & externos non modo libenter suscipiant hospitio, sed etiā inuitent, & omni officio prosequantur: Et non solum ad conuictum atque familiaritatem quorumlibet faciles, verumetiam ad mores & imitationem eorum, cū quibus viuunt, externorum præfer-

190 *Simonis Starouolsci*
præsertim, flexibiles. Tene-
ram ætatulam litteris addi-
scendis impēdunt, vt verna-
cula & Latina lingua legere
& scribere sciant : vndene
in medio quidem Latio tam
multos reperias, cū quibus
Latinè loqui possis, & vbi tā
in Cancellaria Principis, quā
in curijs Parliamentorum,
inferioramque omnium iu-
dicum subsellijs causas de-
cisas, & munimenta lingua
Latina descripta videas. Ad-
ultiore, si plebeij sunt, a-
grorum cultiuationi, opifi-
cio, aut mercaturæ sese addi-
cunt : nobiles verò, militiæ,
sacerdotio, & ministerijs
opulentiorum. Vtrique au-
tem libenter peregrinantur,
& earum gentium linguas
ad

ad quas perueniunt, cupidè
& facilè discunt. Sunt enim
docilia hominum ingenia,
& valent quocunque inten-
duntur: sed tamen alienis in-
uentis perdiscendis ea magis
accommodant, quam vt no-
ui aliquid ipsi excogitent, &
excellere magnopere vlla
re studeant. Nihilominus
non defuere nobis insignes
Mathematici, Astrologi,
Dialectici, Oratores, Poëtæ
& Philosophi; tum Medici,
Iurisconsulti, atque Theo-
logi, qui & Rempub. & Ec-
clesiam, ingenio suo atque
scriptis illustrarunt. Ac su-
persunt etiamnum clara pa-
triæ suæ lumina, quorum
monumenta quanquam nõ-
dum in lucem prodierunt,

N

laude

194 *Simonis Starouolsci*
laude tamen quam meren-
turnon carebunt. In opifi-
cijs attamen nostrates mi-
nus elaborant, sed externis
plerisque opificibus anti-
quitus vsi sunt, & vtuntur
etiam nunc non paucis. Rem
porrò familiarem diligen-
tius curare, non ita pridem
occepimus, idque ab extra-
neis, passim quæstus causâ
ad nos concurrentibus, con-
citati: vnde velut inuidia
quadam parandis diuitijs &
auaritiæ totos iam nos ita
dedimus, vt quod olim Se-
natoris filix centum marca-
rum dos fuerat, nunc sim-
plicis alicuius nobilis filix
(quinimo & mercatoris iã)
centum millium florenorũ
dos esse solet. Et non modo
præ-

præstantiores genere, exotici-
cis pannis & pellibus vtun-
tur, verum etiam inferiores
& plebeij serico, purpura, &
auro vestiuntur: passimque
iam equos argento exorna-
ri, in vasis argenteis come-
dere, argento altaria etiam
in villis & pagis onerare, ar-
gentoque auro, margaritis
& gemmis vestiri mos ino-
leuit: nec restat aliud nisi vt
aurum & argentum come-
damus. Cum maiores nostri
satis haberent, si ex agris &
prædijs suis honestè cum fa-
milia viuerent, non luxum
externorum aut splendorem
consectarentur: vnde litium
nunc origo, & ciuium assidue
discordiæ. Nec rei militaris
tanta cura, quanta superio-
ribus

196 *Simonis Starouolsci*
ribus seculis exstitit , cum
quisque priuatum commo-
dum sectatur , & cupiditate
ductus lucrum non gloriam
aut famam bonam quærit.
Extitere tamen semper , &
etiam nostra hac ætate, mul-
ti virtute bellica præstantes
viri (de quibus sigillatim,
prout & de viris eruditis,
scripsimus) vt Moschouiti-
cis, Liuonicis, Tartaricis,
Turcicisq; expeditionibus,
atque hoc vltimo bello Prus-
sico, videre licuit. Nec emar-
cuit vulgo in Polonis vigor
ille animorum , laudisque
bellicæ studium, si modo
virtuti sua præmia
non deessent.

VICTVS

VICTVS & VESTITVS.

Victus genti nostræ dap-
 lior ferè omnibus alijs
 Europæis, atque ita in men-
 sis ditiorum exquisitus, vt
 potissimam prouentuū suo-
 rum partem Magnates, in
 aromata & vina insumant.
 Antiquitus filiginei panis, &
 cereuisiæ ex hordeo aut tri-
 tico factæ, promiscuus erat
 omnibus vsus, & quasi quo-
 tidianus: nunc iam non ele-
 gantiores tantum, sed vulgus
 etiam ipsum, pane triticeo,
 atque vino in conuiujs uti-
 tur; præsertim in vrbibus
 maioribus, & qui viciniores
 sunt Hungariæ. Et plebs
 quidem vicana, succidia,

veruecina, bubula, vitulina,
lardo, lactarijs, pisciculis, o-
leribusque potissimum me-
sam instruere solet: quarum
rerum fora in pagis quoque,
apud templa & parecias, fe-
stis diebus instituuntur. At
urbanis & nobilitati multo
delicatiores victus, mensæque
eorum cum altilibus omni-
genis, tum feris animalibus,
auibusque & piscibus lautis
vsque ad luxum interdum
onerantur: aromatumque
diuersorum, saccari, vini,
confectionum, & aliorum
exoticorum condimentorū,
aut bellariorum, maximus
quotidie vsus. Russis tamen
& Lituanijs, apud quos per-
magna est apum & mellis
copia, mulsum, itidem prout
&

& cereuisia cum lupulo aqua decoctum, in frequenti vsu est, medonem vulgo vocant. Vestium verò genus, neque vnum est, neque certum, aut suum cuique ordini, conditioni, ætati, & generi hominum: sed prout cuique diuiti, aut pauperi placet. Exoticis tamen delectantur vt plurimum nobiles; milites autem potissimum inuentores habituum fiunt. Sic quum bellum nobis cum Motcho fuisset, illorum more latas oblongasque togas, pellibus præciosis, mardurinis, pantherinis aut zebellinis suffultas, prægrandesque pileos gestauimus. Postea vero quã cum Turcis in Valachia remegimus, equorum ornatus,

200 *Simonis Starouolsci*
fagos militares, nonnullas
que oblongas, curtas, & al-
strictas vestes ab illis, atque
eorum socijs Tartaris, de-
sumpsimus. Mox bello in
Prussiam contra Suecū trans-
lato, laxiores caligas, corria-
ceas oblongas ocreas, pallia;
atque alia vestium genera,
Germanico habitui similia,
nobis fecimus. Atq; sic spa-
cio decennij vnus, ter autē
quater habitum vestium no-
strarum correximus, aut ve-
rius corrupimus: permutan-
do: cum statim licētiam mi-
litarem sequuntur qui domi
mansere, iuniores præsertim,
ne dignoscantur, aut certē
vili pendeantur ab illis, qui
alicui expeditioni interfue-
runt. Idem lanè faciunt &
foemi-

foeminae, atque omnes E u-
ropearum matronarum ha-
bitus sibi vsurpant, & ad suū
patrium accommodant; pro-
ut cuique, tam diuiti, quam
pauperi, libet. Communif-
simè tamen omnes pannis
extraneis, puta Germanicis,
Flandricis, Gallicis, Angli-
cis, Hispanicis atque Itali-
cis vtimur: maxima autem
pars sericis diuersorum co-
lorum, & panno aureo. Nec
obstat pretium, quod è lon-
ginquo ista veniant, cum re-
periantur nonnulli, qui in-
terdum sexaginta vestibus
quam preciosissimis pro sua
persona comparatis, etiam
famulos suos similibus in-
duant; & potissimam partem
bonorum suorū in id ipsum

N s impen-

impendant, vt splēdidè cum suo comitatu vestiātur, tam fœminæ, quam viri. Ad exornandos siquidem gladios suos, pileos, atque equos, nō minus pretiosis gemmis vtuntur & auro, quam & filix aut vxores ipsorum; quæ clenodijs, torquibus, monilibus, annulis, alioque mundo muliebri nimium delectantur. Et vidimus nonnullas sæpius, nec valde diuites tamen, totam suam vestem gemmis & lapidibus pretiosis vsque ad talos exornauisse, lex tamen sumptuaria nescio quo pessimo fato nostro in Comitijs Reipub. nō præscribitur, cum passim videamus nimio isto luxu, maximas quasuis familias, ad sum-

Summam deinde egestatem
peruenire, cum ingenti op-
probrio & dehonestamento
maiorum suorum. Et non
in vestibus modò hunc ni-
mium luxum & prodigalita-
tem quodammodo habe-
mus, sed in ædibus quoque
& fabricis ligneis, quæ nihil
sunt, nisi rogos apte com-
positus ad comburendum: in
suppellectili varia, in con-
uiujs & comestationibus.
Passimque iam laquearia
nunc, & in priuatis domibus
auro teguntur: parietesque
ædium non proceres modo,
aut principes viri, sed mer-
catores iam & vrbica plebs
pretiosissimis aulæis ac tape-
tibus vestiunt: Nec in vrbi-
bus modo, sed etiam in villis
lautius

204 *Simonis Starouolsci*
lautius habitare student, Ita-
lorum ferè opificum ope-
ra & industria. Iam autem i-
ter facientes, fœminæ qui-
dem carpentis, rhedis, cisijs,
aut curribus iunctis sex e-
quis vehuntur: mares verò
vel ijfdem, vel equis potius.
Pedestrem incedere per viã,
longiorem præsertim, minus
honorificum vulgo habetur.
Prodeuntem in publicum
nobilem virum iuxta ac fœ-
minam asseclis maribus, fœ-
minam verò etiam puellis
pedissequis stipari, moris est.
Et in eum vsum alit quisque
domi suæ famulitium pro
modo facultatum, quos si-
mili colore vestium, non si-
ne sumptu & luxu vestiri v-
sitarum est. Plebeijs minor
est

est hac in parte cura fastus, atque pomposæ ambitionis, exceptis urbanis fœminis, quæ & ipsæ benè cultæ, & vna aut altera pedisequa comitatæ incedere student.

NOBILITATIS PRÆ- rogativa.

POpulus Polonus in equestrem ordinem siue nobilitatem, atq; plebem distinguitur primò; deinde in Ecclesiasticum & secularẽ statum. Nobilitas ad regimen atq; defensionem patriæ segregata, plebs ad agriculturam, mercaturã, & opificia: ex vtrisque autem, ad colendum Deum sacerdotes fiût. Nobiles, antiquitus vocabantur

bantur milites, nūc commu-
nissimè dicuntur Equites,
ab equestri militia cui sunt
obnoxij. Habentque multas
& magnas prerogatiuas, que
partim regum & principum
munificentia firmatæ sunt,
partim moribus & institutis
inualuere. Censenturque ij
tantum nobiles esse, quorū
maiores virtutis ergo in eū
ordinem allecti, gentilitio
signo donati sunt: aut qui
nunc ipsi hoc meruere vir-
tute sua, & publico Ordinū
Regni consensu, militiae à
Principe sunt adscripti. Præ-
stabilius tamen habetur, no-
bilem natum esse, quam fa-
ctum. Nasci autem patre si-
mul & matre nobilib⁹ oportet,
legitimo coniunctis ma-
trimo-

trimonio: quia nothi nobilibus quamuis & illustribus orti, non censentur in familijs, neque nobilitatis prærogatiuis fruuntur. Porrò amittitur nobilitas his duobus modis; Principis decreto nimirum, ob admissum dedecus & atrox aliquod facinus: & sordidi quæstus cupiditate, si quis videlicet desertis militiæ & agriculturæ studijs, mercaturam amplectatur, aut cauponationem artemve aliquam mechanicam exercent. Est autem pari dignatione omnis Polonica nobilitas: nec vllum patritiorum, Comitumve, aut Ducum discrimen; omnes iure æquali & libertate gaudent: omnes vna simul Regē sibi

208 *Simonis Starouolsci*
sibi eligunt, leges in Comitijs per suos Tribunos faciunt, bella vicinis indicunt, foedera cum illis statuunt, tributa imponunt, eudendæ pecuniæ modum præscribunt, & omnem penitus Reipub. administrationem in manibus ipsi habent. Rex tantum cum Senatu iudicijs & deliberationibus præsidet, & quæ illi concluderint, moderatur, & sua autoritate pondus addit, nomenque tabulis & titulum Regiũ præscribit. Item, honores & beneficia distribuit, magistratus creat, & bonos præmijs pro libitu, malos verò pœnis, non nisi cum scitu omnium ordinum regni afficit: ne fortè, si ipse vitæ & necis

iura

tura teneret, ad tyrannidem
prolaberetur. Vnde neminē
ē nobilitate captiuare potest,
etiam in crimine perduellio-
nis, nisi iure conuictum: nec
captum capite pleēti, nisi
sententijs Senatorum roga-
tis: qui itidem sunt ex nobi-
litate delecti, & paribus prę-
rogatiuis cum illis viuunt.
Quare, multos ex humili
loco ac tenui fortuna vide-
bis, non modo ad mediocres,
verum etiam ad summos nō-
nunquam honores, amplif-
simasque facultates & opes,
Regum beneficentia, ob vir-
tutem prouēctos; paucos
autem ob scelerum atroci-
tatem ab illis punitos: quod
ē nobilitate maxima semper
honestatis ratio habeatur,
O etſi

etsi in summa paupertate.
Fraudem facere, promissum
fallere, peierare, mētiri, pro-
brosum & infame est : & si
quid eiusmodi in probri
loco cuiquam obijciatur,
præsertim ab eiusdem ordi-
nis viro , non tam legibus &
magistratum iudicio, quã
ferro manuque vindicatur.
Cum autem Rex causas &
actiones nobilium, per ap-
pellationes ad iudicium suũ
deuolutas, expedire ob oc-
cupationes, quæ illi semper
maximæ, non vsquequaque
potuisset, consultum illi esse
volētes iustitię & rebus suis,
eam iudiciorum formam, nõ
ita pridem adinuenerũt, quę
alibi Parliamentorum est, a-
pud nos Tribunal appella-
tur:

tur: quo singulis annis, ex singulis prouincijs, omnium consensu viri è nobilitate præcipua eliguntur, & ad loca iam perpetuò destinata mittuntur, vt causarum differentias secundum leges & statuta decidant. Quod cum sit vltimæ instantiæ, prouocatio ab eo non datur: nisi ex paritate sententiarum causa aliqua remittatur ad Comitiam Regi & Senatui discutienda atque determinanda. Cum extra Comitiam Rex fisci tantum causas cognoscere potest, aut differentias inter tenentarios in bonis suis regalibus: tum quoque ciuitatum, oppidorumq; Regni controuersias, quæ iure Saxonico vtuntur. Quod si Rex

quandoque ab officio suo
deflecteret, & vel in iudicijs;
vel in alijs rebus ac modis,
publicas libertates suorum
opprimere aspiraret, autho-
ritate Senatoria; qui ad hoc
attentandum iuramēto sunt
obligati, & per vices in Regia
manere tenentur, facile pro-
hibetur: sæpiusque illi acer-
rimè sententias dicunt, cum
de Repub. deliberant, & Re-
gem imprudentius regnan-
tem obiurgant, atque sic v-
no consensu, sanctissima
maiorum instituta, & com-
munis patriæ charissimas
leges, ad extremum
vitæ defen-
dunt.

LEGES & STATUTA.

LEges olim Poloni scriptas nullas habuere, sed ab origine imperij, vsque ad Cazimiri Magni tempora, ius omne in Principis arbitrio erat. Licetque ante eius tempora, & Christiani iam per longam ætatem fuissent, & literarum scientias optimè callerent, vt passim in Senatu, & magistratibus tam secularibus quam spiritualibus, Doctores legum & artium magistri reperirentur, prout in veteribus munimentis cuique videre licet. Nusquam tamen lex aliqua aut statutum Principis scripto promulgabatur, sed moribus

O 3 tantum

214 *Simonis Starouolsci*
tantum & consuetudinibus
antiquis regnum admini-
strabatur: lites verò & causæ
priuatorum, arbitrio bono-
rum virorum determinabã-
tur, qui Principis iussu, pro-
uinciarum Iudices erāt. Ca-
zimirus itaque Tertius, ob-
prudentem regni admini-
strationem Magnus cogno-
minatus, primus ipse & no-
bilibus leges certas scriptas
dedit: & vrbicæ plebi, iura à
vicinis Saxonibus accipere
ex facili permisit, quod assi-
duis supplicationibus Ger-
manorum, qui passim tum
in Poloniam habitatum lu-
cri causa veniebant, sollici-
taretur, vt similem patriæ
suæ vrbium administrationē
haberent, & inter Sarmatas
iurium

iurium ignaros, Consulum
& Aduocatorum honore,
aduenæ eminent. Atque
hinc mos inualuit, vt omnes
Poloniæ ciuitates, in hodie-
rum iure Saxonico (quod
vulgo Magdeburgense vo-
catur, quia ex illa metropoli
tum Saxonix vrbe fuit alla-
tum) tum plebiscitis quæli-
bet proprijs, & Constitutio-
nibus Regijs vtantur. Nobi-
les autem, tam ad regimen
politicum, quam ad priua-
torum causas determinan-
das, ius peculiare suum ha-
bent: partim à Regibus su-
perioribus, qui post Cazi-
mirum Magnum, vsque ad
ætatem Sigismundi Augusti
inclusiue regnarunt, vigore
legis traditum; quod volu-

216 *Simonis Starouolsci*
mine singulari à viris doctis
complexum, Statutum Re-
gni vocatur : partim quod
recentioribus & nostris iam
temporibus, ipsimet sibi in
Comitijs publicis, appro-
bantibus tamen Regibus cū
Senatu, conscripserunt, &
vocantur Constitutiones.
Quæ, pro rei & temporis
exigentia, sæpius immutan-
tur, abrogantur, aut reassu-
muntur, omnes ex æquo pro-
uincias regni obligando, li-
cet nonnullæ iura sua prag-
matica habeant, præsertim
Lituania & Volhynia, quæ
in decisionibus causarum,
propria statuta sua obser-
uant. Tum Prussia quoque,
Ducalis iuxta ac Regia, quæ
omnis ferme jure municipa-
li v-

li vtitur, quod vulgo Cul-
mense vocatur: tribus ciui-
tatibus exceptis, Elbinga,
Brunsberga & Fraumbur-
go, quæ ius Lubecense am-
plexæ sunt.

REGIMEN POLI- ticum.

POlonię regimen est com-
positum de tribus primis
& simplicibus Rerumpub.
formis, quæ vel vnus, vel
paucorum imperio, vel mul-
torum omniumue quadam
æquabilitate iuris contine-
tur. Habemus siquidem Re-
gem, non successione, sed e-
lectione creatum, qui est ab-
solutus executor legum in
Comitijs factorum. Ha-
bemus

218 *Simonis Starouolsci*
bemus Senatam, è præcipua
nobilitate selectum, & ad
custodiam earundem legum
deputatum. Habemus mu-
nicipales nuncios, liberis v-
niuscuiusque prouinciæ suf-
fragijs electos, & ad statuen-
das in Comitijs leges velut
Tribunos aliquos designa-
tos, qui & Regis potentiam,
& Senatus nimiam authori-
tatem restringunt. Et sic v-
nanimi omnium studio, cer-
tis sanè ijsque angustis fini-
bus, regia potestas in sacrum
& equestrem ordinem, & v-
trique subiectos homines,
atque bona, circumscripta
est. Ac in sacerdotes quidem,
iam inde ab initio susceptæ
religionis Christianæ Rex
nihil prorsus iuris habet. De
equi-

equitis verò capite & fama,
non nisi in Comitijis cum Se-
nato iudicat: certis aliquot
causis exceptis. Senatu verò
& Tribunis inconsultis, ne-
que bellum cuiquam facit,
vti supra diximus, neq; fœ-
dus publicè cum quoquam
icit, neque tributa, vectiga-
lia ac telonia noua instituit,
neque leges nouas scribit,
aut monetam signat, neque
alienat quicquam de bonis
regni neque transcribit quẽ-
quam in ordinem equestre,
neque rem vllam maiorem
ad Rempub. pertinentẽ sta-
tuit aut facit. Benè autẽ ipse
Episcopos & Abbates no-
minat, Palatinos & Castella-
nos, Marschalcos, Cancellar-
ios, Thesaurarios, Duces-
que

220 *Simonis Starouolsci*
que militiæ creat, reditus coronæ dispensat, & præfecturas distribuit, Comitia indicit, magistratusque omnes & iudices eligit. Denique vniuersos Reipub. honores, solus prout illi placet & lubet, confert: habetque in manu omnes modos remunerandi, beneficioque afficiendi quoscunque voluerit.

Porro Senatores qui Regi adhibiti sunt, vt & consilia actionesque eius, ad salutem Reipub. & iudicia, ad iustitiæ & æquitatis trutinam dirigerent, numerantur ex omnibus prouincijs collecti, tam spirituales, quam seculares, centum quadraginta septem. Suntque ordinis quadruplicis, Episcopi,
Pala-

Palatini, Castellani, & Officiales maiores, qui omnes iurati ad hoc collegium & ad consilium admittuntur. Et perpetuum est hoc munus quoad vivit quisque, certis annexum honoribus & magistratibus, partim Ecclesiasticis, partim profanis: abrogari verò nemini potest, nisi per maximam vel mediam capitis diminutionem, hoc est libertatis civitatisue, siue nobilitatis & bonæ famæ amissionem: aut si quis alium magistratū honoremue adeptus sit maiorem, quem cū priori tenere iure non possit. Sunt autem Archiepiscopi duo, Gnesnensis & Leopoliensis. Episcopi quatuordecim, Cracoviensis, Cuiavien-

ensis,

222 *Simonis Starouolski*
ensis, Vilenſis, Poſnaniens-
is, Plocenſis, Varmiens-
is, Luceorienſis, Præmiſlienſis,
Samogitiæ, Culmēſis, Chel-
menſis, Kiouienſis, Came-
necenſis atque Vendeniſis.
Qui omnes, quo ordine nūc
à nobis enumerati ſunt, eum
perpetuo ſeruant in Senatu,
dicendaque ſententia, & in
publicis celebritatibus. Pa-
latini, triginta quatuor. Cra-
couienſis, Poſnaniens-
is, Vilenſis, Sendomiriens-
is, Ca-
liſſienſis, Trocenſis, Siradiē-
ſis, Lancicienſis, Breſtenſis,
Kiouienſis, Inouodislau-
ienſis, Ruſſiæ, Volhyniæ, Po-
doliæ, Smolenſenſis, Lubli-
nenſis, Polocenſis, Belzenſis,
Nouogrodentiſis, Plocenſis,
Vitebſenſis, Maſſouiæ,
Podla-

Podlakia, Rauensis, Bres-
ienfis, Culmenfis, Mifcila-
nienfis, Marieburgenfis,
Braslauenfis, Pomerania,
Mifcenfis, Vendenfis, Der-
patenfis, Parnauenfis, &
Capitaneus Samogitia, qui
folus ex omnibus omnium
prouinciarum & diftrictu
praefectis Senatū ingredi-
tur. Castellani, tam maiores,
quam minores, numero o-
ctuaginta fex. Cracouenfis
(qui omnes Palatinos ante-
cedit, primūque locū post
Epifcopos, inter feculares
Confiliarios capit) Vilnen-
fis, Trocenfis, Pofnanienfis,
Sendomirienfis, Califfienfis,
Voinicenfis, Gnefnenfis, Si-
radienfis, Lencicienfis, Sa-
mogitia, Brestenfis, Kio-
uien-

224 *Simonis Starouolski*
uiensis, Inouladislauensis,
Leopoliensis, Volhynię, Ca-
menecensis, Smolenscensis,
Lublīnensis, Polocensis, Bel-
zensis, Nouogrodensis, Plo-
censis, Vitebscensis, Cernen-
sis, Podlachię, Rauensis, Bre-
sciensis, Culmensis, Mscis-
lauiensis, Elbingensis, Bras-
lauiensis, Gedanensis, Min-
scensis. Et hi dicuntur maio-
res, quia cum cæteris Sena-
toribus, tam Ecclesiasticis,
quam secularibus, ad omnia
etiam secretissima consilia
admittuntur. Minores verò
non item, & sunt isti, Sande-
censis, Medirecensis, Visli-
ciensis, Bieccensis, Rogosnē-
sis, Radomiensis, Zauicho-
stensis, Lendensis, Sremēsis,
Zarnouiensis, Malogosten-
sis,

sis, Vielunensis, Præmislien-
sis, Haliciensis, Sanocensis,
Chelmenfis, Dobrinensis,
Polanecensis, Præmetensis,
Griuinensis, Czechouienfis,
Naclensis, Rospiriensis, Bie-
chouienfis, Bidgostiensis,
Bresinensis, Crusuicensis,
Osuecimensis, Camenensis,
Spicimiriensis, Inouloden-
fis, Coualiensis, Santocensis,
Sochaczouienfis, Varsouieñ-
fis, Gostinensis, Visnensis,
Raciocensis, Sieptcēsis, Vi-
sogrodensis, Ripinensis, Za-
erocimensis, Ciechanouien-
fis, Liuenfis, Slonscensis, Lu-
baczouienfis, Conariensis
terræ Siradiensis, Venden-
fis, Derpatensis & Pernau-
ensis, Couariensis terrę Len-
ciciensis, Conariensis terrę

Cuiaviensis. Hos sequuntur
deinde Officiales Regni ma-
iores decem. Marschalcus
Regni Poloniæ supremus,
& Marschalcus curiæ regni:
Marschalcus Magni Duca-
tus Lituaniæ Supremus, &
Marschalcus Curia Magni
Duc. Lit. Cancellarius Re-
gni Poloniæ, & Vicecancel-
larius: Cancellarius Magn.
D. Lit. & Vicecancellarius.
Thesaurarius denique Re-
gni Poloniæ, & Thesaura-
rius Magni Ducatus Litu-
aniæ. Palatini dicuntur, vete-
rum Romanorū more, Du-
ces satrapiarum: vnde mu-
nus quoque eorū apud nos
idem est, esse ductores co-
piarum districtuum suorū,
in expeditionibus bellicis.
Castel-

Castellani verò à castellis si-
ue oppidis, quæ singuli sin-
gula habent attributa, sic
appellantur: & sunt quasi
legati Palatinorum; ducto-
resque & præsides nobilita-
tis sub suo quisque Palati-
no: Sunt autem in Palatina-
tu vno aliquando plures ca-
stellani. Officiales demum
regni, ab officijs & functio-
nibus quibusdam publicis,
quibus funguntur, ad vni-
uersam Rempub. pertinen-
tibus, hanc sumunt commu-
nem appellationem. Sed
sunt & alij officiales extra
ordinem Senatorium posi-
ti, trifariamque diuisi: alij
qui totius Regni, aut Magni
Ducatus Lituaniæ officiales
dicuntur, vt Exercituum

228 *Simonis Starouolsci*
Generales, Referendarij, Po-
cillatores, Dapiferi, Vexilli-
feri, cæteri que similes : alij
aulæ Regiæ officiales, vt Ca-
merarius supremus, Præfecti
& Vicepræfecti Stabuli, Cu-
linæ, Curruum, Venatores,
Secretarij: & alij denique di-
strictuum, seu prouinciarũ
officiales, vt urbium præfe-
cti, Iudices, Gladiferi, Quæ-
stores, Tribuni, alij que plu-
res quos terrestres officiales
nuncupamus, qui certas suas
functiones habent, in sua
quisque satrapia seu tractu,
vel vt vulgo loquuntur, ter-
ra: quarum quælibet olim,
discerpto in multos domi-
natus regno, suum Ducem
habuit. Omnes autem isti
tales, solius Regis arbitrio
crean-

creantur, & è sola nobilitate, qui deinde ad senatorias dignitates assumuntur: quorū etiam opera Rex prout illi visum fuerit, utitur in legationibus, in commissionibus, in finibus regundis, in contributionum publicarum exactationibus, in militia, & id genus munijs publicis. Atq; ita potentissimus quavis Rex Poloniæ sit, & supremus omnium coronæ subiectarum provinciarum Dominus, tamen secundum legum & senatus præscripta vivere tenetur: regnumque ipsum amplissimum, licet, regio imperio gubernatur, nobilium nihilominus vigilantia & libertate, tam regia maiestas, quam senatus

230 *Simonis Starouolsci*
authoritas quodammodo
temperatur, intraque æqui-
tatis terminos omnes ordi-
nes regni cum ipso Rege cō-
tinentur. Et cum omnibus
eadem sit perpetua & constās
tuendæ publicæ libertatis, &
propagandi imperij volun-
tas: nihilominus regiam ma-
iestatem sic cuncti reueren-
tur, amant, & honorant, vt
iniussu illius nihil penitus in
Repub. faciant, pro eius au-
tem incolumitate & gloria,
vitam ac possessiones priua-
tas omnes effundere sint pa-
rati.

VASALLI.

Quatuor præcipui vasalli
sunt Regni Poloniæ.
Dux

Dux Prussiae: Dux Curlan-
diae: Dux Pomeraniae: &
Princeps Valachiae. Tres illi
haeretici sunt, quartus iste
Schismaticus. Qui omnes,
etiamsi Regem, tanquam re-
gni feudatarij, & superiorem
agnoscant, & honoraria, pen-
sionesque debitas, in signum
subiectionis, statis tempori-
bus praesentent; non sunt ta-
men viua membra regni, vt
caeteri incolae Poloniae: non
veniunt ad Comitia regni,
vt Principis Consiliarij: non
habent suffragia in electione
Regis: nec partem in guber-
natione regni: nec pro domi-
nis naturalibus habentur,
sed pro extraneis, sicut verè
sunt, quia deficiente in illis
prole mascula (Valachia:

232 *Simonis Starouolsci*
excepta) Principatus illi ad
coronam directè, tanquam
membra ad suum corpus ad-
iungentur. Vnde subditi ip-
sorum nunc etiam in causis
gravioribus ad Regem tan-
quam ad supremum Domi-
num & iudicem recurrunt,
nec possunt tyrānide oppri-
mi à suis Principibus. Non
item iam Moldaviæ seu Va-
lachiaë populi, quia Princi-
pes ipsorum Turcam potius
supremum Dominum reco-
gnoscunt, non, vt ante; Po-
lonum; cuius modo maiesta-
tem tantum venerantur, &
velut potenti vicino, statis
temporibus honoraria mit-
tunt. Olim tributum directè
persoluebant, & à Rege in-
uestiti, iurabant in verba
cuius:

eius: nunc à Turca absolute
Principatus insignia, & cor-
poris custodiam habent.
Quamuis fœdere æquo in-
ter Polonos & Turcas, etiam
ante bellum Chotimense in
pacem mutuam sancito, di-
sertis verbis caueretur, ne
prouinciam illam cuiquam
Turcarum Imperator vn-
quam, præter Poloniae regis
voluntatem committeret:
vtque is, qui eam obtineret,
Regi quoque Poloniae fide-
lis esset.

RELIGIO.

CHristianam religionem
Polona gens, abiecto se-
mel impio dæmonum cultu,
septingentis circiter iam an-

234. *Simonis Starouolsci*
nis constanter retinet, reli-
gioseque colit, hæreticarum
nouationum insolens & im-
patiens, auorum nostrorum
ætate, quando Hussus & Vi-
clesus virus suum in Boëmia
diffundebant. Sed postquam
Lutherus, cum alijs suæ fa-
rinæ hominibus, patrum
nostrum memoria, per totam
Germaniam zizania disse-
minauisset, quæ nobis vicina
est, & commercia ferè quo-
tidiana nobiscum habet, præ-
textu seu verius abusu liber-
tatis, nescio quæ non pestes
Poloniam inuaserant, infe-
cerantque mentes hominum
nostrorum, ut per annos com-
plures diuersi diuersa de re-
ligione sentirent, & quisque
se iudicem & interpretem
scri-

Scripturarum putaret. Sed
nunc iterum Deo bono fa-
uente, in toto Regno Polo-
niæ religio Catholica præ-
cipua est: nec in Senatum ad-
mitti, aut ad minora subfel-
lia vocari quisquam potest,
nisi Romanæ professionis.
Et maiores nostri, tantæ
pietatis statim à recepta fide
fuerunt, vt Ecclesiarum An-
tistites in Senatu locum,
eumq; primum habere vo-
luerint, vt omnibus consilijs
adhibiti præsentem, diligen-
ter pro suo munere anim-
aduertent, ne quid in legi-
bus, aut moribus populi,
contra Ecclesiæ sancita pec-
cicaretur. Eandemque ob cau-
sam etiamnum Tribunali-
cijs iudicijs seu Parlamētis,
mino-

236 *Simonis Starouolsci*
minoris Ordinis mystas, &
singulis Cathedralium Ca-
pitulorum Collegijs, pijssi-
mi Reges, interesse iusserūt.
Sanctionibusque curis Re-
gni & scripturis, prisco mo-
re, vel maximè tum, cū per-
tinacissimi hæretici Antisti-
tes è Senatu eijcere cona-
rentur, cum maxima pote-
state præfecerunt, ita vt &
Cancellarij & Procancellarij
munus, alternatis vicibus
penes Episcopos maneret.
Maiorque Secretarius Re-
gni semper ex Ecclesiasticis
esset; frustra reclamantibus
aduersarijs fidei, qui sub
extremam ætatem Sigismū-
di Augusti Regis sapientis-
simi, & potissimum interre-
gnorum tempore niniū in-
ualuc.

qualuerant. Cæterum diligenti
vigilantia sanctissimorum
Præfulum, sapientiumque
Regum studio (maximè
verò pietate Serenissimi Re-
gis nostri moderni Sigis-
mundi III.) vix non omnes
iam eradicati sunt. Ve-
rum Græcanici ritus ho-
mines in Russia, & Litua-
nia passim legibus antiquis
tolerantur, sicut & Arme-
ni: partim Pontifici Ro-
mano per obedientiam sub-
iecti, partim non, qui Epis-
copos suos, & complures
Abbates habent: & ritibus
atque institutis Ecclesiasti-
cis magis, quam dogmatibus
religionis à nobis dissen-
tiunt. Sunt quoque & He-
bræi passim in toto Regno,
&

238' *Simonis Starouolsci*
& Scythæ Mahometani in
Lituania & Volhynia, qui
suos quoque ritus & super-
stitiones habent; sed qui ne-
minem à fide Catholica a-
uocant, aut malo suo exem-
plo inficiunt, vt assolent Hæ-
retici. Fides igitur Catholi-
ca in toto Regno præcipua
habetur, magnusque vt par
est, omnibus sacerdotibus
honor habetur, solo sacer-
dotij nomine: & omnes Ro-
manum Pontificem, vt sum-
mæ sedis Episcopum, vt o-
mnium Episcoporum pa-
trem, vt vniuersalis Ecclesiæ
caput, vt Apostolicum reue-
renter agnoscunt.

OPES.

O P E S.

NEquæ magnæ, neque cõ-
temnendæ sunt opes Po-
lonorum, sed tales, vt omnes
bellorum expeditiones hac-
tenus suis met reditibus per-
egerint sumptusque quo suis
maximos in coronationes,
nuptias aut sepulturas Re-
gum suorum, ære proprio
exsoluerint, nullius vicini
populi auxilio egentes. Et
quamuis nonnulli Reges
nostri, ob nimiam prodiga-
litate suam, sceneratorum,
aut cognatorum Principum
pecunijs, ad priuatas suas
necessitates aliquando vsi
fuerint: nusquam tamen vel
in maximis necessitatibus
Respub.

Respub. extraneorum emēdicabat opem, aut mutuabatur aurum, etiam tum, cum nondum ipsa pecuniam signaret. Olim enim propriū non habebant nummum Poloni, sed externis, & maximè Boëmicis vsi sunt aliquamdiu, quod metalla minus nota essent nobis. Primus Casimirus Magnus æs & argentum signari iussit, postea tandem sero Alexander Rex, Sigismundusque Senior, aureos nummos cuderūt: quorum imitatione Rex Serenissimus modo, & argentum ad exemplum Germanorū, & aurum bonitate & pondere Vngaricorum signari iubet. Sed vtriusque pretiū sextuplo ferè creuit, quam fuit

fuit auorum nostrorum me-
moriam, vt signari cœperat:
partim propter luxum, &
crebriorem auri vsum, ex-
portationemque ad exteros:
partim propter deteriore
reliquam monetam, cū pon-
deris diminutione, tum æris
admixture. Permagnus est
autem nunc apud nos vsus
externæ monetæ, sed aureæ
atque argentæ tantum, quæ
pro mercibus vndelibet im-
portatur: quanquam com-
mutatione mercium permulta
peraguntur. Exportantur au-
tem è Polonia, filigo, triticum,
ordeum, auena, milium, pa-
pauer, pultes diuersæ atque
legumina, lana, liuum, cana-
bes, lupulus, coria, sebum,
alutæ, mel, cera, succinum,
Q pix,

242 *Simonis Starouolsci*
pix, cinis, mali, afferes, cæte-
raque materies fabricandis
nauibus, & ornandis domi-
bus apta. Item sal, cereuisia,
vitriolum, nitrum, lazurum,
coccus, æs, plumbum, fer-
rum, cuprum, orichalcum,
carbones terrei, vasa vitrea,
equi, boues, verueces, por-
ci, lardum, aliaque innume-
ra quibus vicini & etiã tranf-
marini populi à nobis indi-
gent. Et à quibus vicissim
ad nos importantur panni
sericei, aurei, lanei, lineique
subtiliores, aulæa tapetes, &
alia parietum, equorum, &
hominum ornamenta, quo-
rum opificia minus exquisi-
ta sunt apud nos, licet non
desit materia, & alijs genti-
bus suppeditetur. Impor-
tantur

tantur etiam margaritæ, gē-
mæ, pelles preciosæ, hufio-
nes seu mariani, haleces, &
alia falsamenta, & vento vel
sole durati pisces marini.
Adhæc argentum, aurum,
stannum, & calybs, cum fa-
cta, tum infecta: vina demū
& aromata, & varia edulio-
rum condimenta atque cu-
pediæ, sine quibus benè pos-
set stare patria nostra, si ad
veterum Lacedæmoniorum
rigorem ordinata esset. Cum
itaque plures merces no-
stras mittamus extra regnū,
quam indigeamus externis,
eisque non tam ad necessita-
tem, quam ad luxum spe-
ctantibus, consequens est,
vt non penitus inopes dica-
mur, respectu aliorum Eu-

244 *Simonis Starouolsci*
ropeorum qui & mercimo-
nijs & opificibus diuersis, &
metallorum abundantia, &
œconomix demum diligen-
ti administratione multò
nos antecedunt.

MILITIA.

QVia suis rebus contenti,
nusquam bella offensi-
ua vicinis populis Poloni in-
ferimus, nisi fortè prius la-
cessiti ab illis: idque potius
ad vlciscendum iniurias, re-
cuperandumque ablata, quã
vt inuadamus possessiones
eorum, & dominemur illis.
Ideo & militiam quoque
nostram, defensionis verius
patriæ aptam habemus, quã
expugnationi vrbium alie-
narum,

narum , fortissimorumque
propugnaculorum, qualibus
vicini nostri confinia sua à
nobis muniunt. Proindeque
exercitus nostri maiori ex
parte equitatu constant , qui
è præcipua nobilitate est, vt
in campos apertos excurrāt,
procedantque obuiam veni-
enti hosti , prius quam ille
fines nostros attigerit. Pedi-
tes autem paucos habemus,
eosque è plebe omnes , non
ita ad pugnam, quam ad la-
bores castrenses euocatos, vt
nimirum fossas dum opus
fodiant , vallum excitent,
pontes construunt, vias ster-
nant , tormenta & impedi-
menta bellica conducant, at-
que demum castra ipsa cu-
stodiant. Quod si verò op-
Q; pugna-

246 *Simonis Starouolsci*
pugnationem loci alicuius
meditamur, tum è Germa-
nia aut Vngaria mercena-
rios nobis pedites adduci-
mus, qui sunt exercitatiores
nostris. Equitibus autem
semper contenti sumus no-
stris : qui, si generali edicto
ex omnibus prouincijs ad
propugnandam patriam e-
uocati sunt, extra fines regni
vltra quinque milliaria pro-
cedere non debent. Si autem
procedere necesse sit, tū sta-
tim in Comitijs, quæ sem-
per bellum præcedere de-
bent, militem stipendiarium
decernimus. Qui quidem
cum è præcipua nobilitate
conscribatur, ita in pugnis
solet esse animosus, vt in
maximis etiam periculis sese
non

non deferat, neque animum
despondeat: & vt audaces
fortuna iuuare consuevit,
validissimos hostium exer-
citus, exigua suorum manu
in campis adoriatur, & sepi-
simè vincat. Sic sub Diuo Si-
gismundo I. (vt hic vetu-
stiora omittam) Lesniouius
mille quingentis hastatis,
quadraginta millia Moscho-
rum aggressus, in fugam o-
mnes vertit, & nouem circi-
ter millia ex illis occidit. Sic
Boratinus similiter duobus
millibus equitum, tredecim
millia Moschorum adortus,
miraculosam ex illis victo-
riam reportauit, septem mil-
lia occidit, & tormenta bel-
lica omnia ademit. Came-
recius sex millibus suorum,

248 *Simonis Starouolsci*
viginti quinque millia Tar-
tarorum in acie prostravit.
Tarnouius quatuor milli-
bus, viginti duo millia Tur-
carum atque Valachorum
cecidit, & quinquaginta duo
tormēta bellica accepit. Sub
Augusto autem Rege Sigis-
mundi F. Radiuillus septem
millibus ad Vlam, triginta
Moschorum millia deleuit,
& arcem ipsam die eadem
expugnauit. Et Sapicha
quinque millibus Vendanz
defendit; & viginti quatuor
Moschorum atque Liuo-
num millia vna acie prostra-
uit. Sub Stephano deinde
Rege, Zborouius non inte-
gris duobus millibus, totum
rebellium Dantiscanorum
exercitum, ex transmarinis
popu.

populis conscriptum vna die
deleuit, & præter captiuos
vltra octo millia cæforum
in acie numeravit. Denique
sub auspicijs Serenissimi Re-
gis nostri moderni Zamo-
scius non totis sex millibus
Archiducem Maximilianum
circiter octodecim millia in
castris habentem non tan-
tum deuicit, sed & ad dedi-
tionem coegit. Cazigereium
Scytham, cum septuaginta
millibus in Poloniam ten-
dentem, in campis Cicoræ
tribus millibus suorum, i-
ta retudit, vt multis millibus
in acie amissis statim in Tau-
ricam suam rediret. Chod-
kieuicius verò tribus milli-
bus Suecum in Liuonia ad-
ortus, nouem de eius exer-

Qs citu

250 *Simonis Starouolsci*
citu ad Kircholniam occi-
dit, quatuor millia captiuo-
rum habuit. Similiter tribus
millibus equitum Zolkie-
uius, octuaginta Moscho-
rum millia inopinatò ad
Clusiniam aggressus, om-
nes statim in fugam vertit,
& tres Germanorum legio-
nes in eodem hostili exerci-
tu captas cum Duce suo,
Comite de Pontibus, ad
Regem, Smolenscum duxit.
Konicpolscius quoque nu-
perrimè in Prussia quinque
equitum cohortibus, no-
uem millia Gustauum ad
Stumam habentem, auda-
cter aggressus, cæsis ultra
mille, in fugam eum turpis-
simam vertit, & omnia tor-
menta bellica illius accepit.

Et

Et ad Amerstinum in Pomerania, duas eius legiones nactus, manibus non confertis, ad deditiorem statim coegit, cum non ex integro duo millia equitum secum haberet, peditem omnino nullum. Sic nostri semper hostis quamvis validissimi impauidi, quem campestri prælio, licet exiguis copijs impares alacriter adoriuntur. Et sunt equites ipsi quasi in quadruplici differentia: pedites in duplici. Ex equitibus, alij sunt grauioris armaturæ, & alij leuioris: & qui grauioris armaturæ dicuntur, alij sunt hastati, & vulgo Hussari vocantur; & alij sclopetis tantum armati, & vocantur Harcabusseri:

Vtri-

vtrique autem isti , ferreis
thoracibus atque galeis sunt
vestiti. Leuioris deinde ar-
maturæ , alij sclopetis ob-
longis, alij autem faretris &
lanceis breuioribus sunt ar-
mati : & vtrique loricis in-
duti, atque communi nomi-
ne Cosachi appellati. Pedi-
tes verò, alij vocantur Hai-
duci, qui sunt è Polonia, aut
Hungaria conscripti : alij
Cosachi Zaporosenses, qui
è partibus Russiæ vicinis
Scythiæ, vltro nomina dant
militiæ, & ducem suum pro-
prium , disciplinamque ca-
strensem habent. Omnes
autem isti, frameis incuruis
seu acinacibus , & sclopetis
oblongis in prælio vtuntur:
nisi quod illi priores , vni-
for-

formi vestium colore à Rege donantur : isti, rudi panno tecti, equos singuli ferè atque currus habent, quibus deinde castra sua muniunt, & in prælijs loco aggeris aut sepimentorum cōtra potentiam hostis vtuntur (Sed hæc sufficientius in Equite Polono ad Urbanum VIII. Pont. Max. perscripsimus) proque occasione & necessitate, partim in equis, partim pedes pugnāt: partim denique nauiculis suis conscensis maria peruolant, & Turcæ ditiones infestant. Vt igitur omnis ferè equitatus noster (præter seruos) è nobilitate est, sic totus peditatus è plebe, præter cohortium ductores &

præ-

254 *Simonis Starouolskī*
præfectus Haiducorum. Nā
Cosachorum Zaporosien-
sium, vti centuriones, &
Chiliarchæ, sic & Dux ipse,
quem è medio sui eligunt,
plebeius est: modo artis bel-
licæ peritus sit & fortuna-
tus, alias deponitur statim,
& alter illi surrogatur. Quæ
sequentes, terra & mari
Scythas Tauricanos, atque
Turcas assiduè bello laces-
sunt, & maximas de illis
sæpissimè victorias referunt,
adeo vt iam aliquoties Con-
stantinopoli nostra ætate tre-
pidatum fuerit.

V I R E S.

Polonix vires & numero
& natura sunt tales, vt
pau-

paucæ Europæ regna eas æ-
quent, nullum verò superet:
& si ordo , qui est anima re-
rum, melior apud nos esset,
proculdubio nos cunctos
occidentis populos supera-
remus. Cum enim ad po-
tentiam & firmitatem cu-
iusque status , requiratur
numerositas virorum belli-
cosorum, abundantia com-
meatum, pecuniarum ma-
gnitudo , armorum suffi-
cientia , & frequentia mu-
nitionum. Nullam prorsus
ex prædictis conditionibus,
debitè & conuenienter ha-
bemus, quamuis singulas,
præ alijs gentibus, excellen-
tiori quodam modo possi-
deamus. Et quantum ad vi-
ros bello aptos , & militiæ
peri-

peritos: certum est Regem
Polonię, posse ducenta equi-
tum millia habere, absque
vllis stipendijs, & oneribus
publici ærarij: quorum qui-
libet sumptu proprio, vel
eo nomine quod nobilis sit,
militare tamdiu tenetur, do-
nec vel bellum finiatur, vel à
Rege in hyberna omnes di-
mittantur. In tanta igitur
nobilium multitudine, quæ
præter armorum tractatio-
nem, aliam professionem
non habet, quid mirum si
duces bellorum aliunde non
quæramus? & optimos im-
peratores inter nos habea-
mus? Habituri multo plures
& excellentiores, si virtus v-
numquemque, non diuitiæ
aut vetustas familiæ, ad di-
gnita-

gnitates & officia Reipub.
promoueret : sed quia pau-
perem esse, vitio seculi pro-
brosum est , ideo pauci in
magistratibus præstantes ,
pauci in militia clari: illaque
ingens nobilium equitum
multitudo , quam diximus
ob malum Reipub.regimen,
nullatenus simul conuenire
contra hostem potest , nam
aliter nudarentur prouin-
ciæ, conterminæ potentibus
vicinis, quas utique custodi-
re oportet , cum militem in
urbibus præsidarium nulli-
bi omnino habeamus , qui
impetum superueniētis ho-
stis aliquomodo reprimere
posset, præter paucas cohor-
tes in Russia, quæ excubant
a Scythis. Iam autem hostes

Undique potentes & parum
fideles habemus, Turcam,
Scytham, Moschum, Suecū,
& Germanicam nationem:
quæ licet varijs fœderibus,
& toties iteratis affinitati-
bus nobiscum iuncta sit,
semper tamen Principes eo-
rum inhiant patriæ nostræ,
& in omnem occasionem
sunt intenti. Benè tamen
potest, relictis ad custodiam
prouinciarum alijs, centum
equitū millia in castris Rex
Poloniæ habere: vt & Vla-
dislaum olim Jagellonem
contra Prussicos Crucige-
ros, ad Gruncualdum ha-
buisse legimus, cum nondū
coronæ Poloniæ, Prussia,
Pomerania, Curlandia, Li-
uonia, atque Samogitia,
popu-

populosissimæ prouincię iū-
etæ fuissent. Contra eosdem
Teutones, filius eius Cazi-
mirus, præter Russos & Li-
tuanos, ex sola tantum Po-
lonia, sexaginta equitum
millia ad Choiniciam duxe-
rat. Huius deinde filius Io-
annes Albertus, octuaginta
nobilium millia, ex Polo-
nia & Russia solum, contra
Stephanum Valachiaë Prin-
cipem, collegerat. Frater ve-
rò illius Sigismundus I. ex
prouincijs Magni Ducatus
Lituaniaë quinquaginta duo
millia contra Moschum ad
Orsam conscripserat, cum
Liuonia nondum nostri iu-
ris esset & Curlandia, quæ
nunc ad Ducatum Lituaniaë
pertinent. Itemque centum

260 *Simonis Starouolsci*
millia ad Leopolim habue-
rat, cum in Valachiam mo-
ueret, nulla satrapia Litua-
niæ in commilitium euoca-
ta, præter aulicos, & volūta-
rios, qui vltro Regem suum
comitabantur. Similiter e-
ius filius Sigismundus Au-
gustus, paucis è Russia sti-
pendiarijs, cum Duce
Nicolaò Meletio euoca-
tis, quum in Liuoniam con-
tra Teutones Marianos, Lu-
theri hæresim tum ample-
xos, expeditionem sumpsis-
set, centum & viginti millia
armatorum, è sola Lituania,
eiq̄ue adnexis satrapijs ha-
buit. Iam autem nostra æta-
te, octuaginta millia arma-
torum bello ciuili ad Sendo-
miriam censebantur, cum
nihi-

nihilominus potior pars regni quiesceret, nec sumerent arma contra Regem prouinciæ, nisi proceres quidam; è quorum ordine pars maior, aut certè sanior Regi ipsi adhærebat. Et bello nuper cum Turca durante, cum Serenissimus Rex Sigis. III. generalem nobilitatis expeditionem edixisset, vix tres aut quatuor satrapia ad Leopolum conuenerant, & iam numerus ad quinquaginta milia (cum comitatu regio, qui pedites Germanos complures secum mercenarios duxerat) ascendebat: quid si omnes Regni prouinciæ, uti erat imperatum, conuenissent? Sed in ista multitudine, duo desiderantur, quæ in

262 *Simonis Starouolsci*
bellis gerendis maxime sunt
nociua. Celeritas nimirum,
& obedientia : quia & tarde
nobiles sub signa conueniūt,
Comitijs primò tot hebdo-
madas celebratis, sine qui-
bus bellum edici non po-
test:& difficulter ab œcono-
mia sua, vxoribus, atque
liberis diuelluntur, vsque
tertium edictum expeditio-
nis bellicæ, praua consuetu-
dine expectantes. Cumque
iam ad locum designatum
conuenerint, tum se vnitos
& armatos animaduertens,
aut contra Regem, aut con-
tra Senatum tumultuantur.
Vel etiam interdum Reges
ipsi, tardius in expeditio-
nem procedunt, & mora tē-
pus elabi vltro patiuntur; ne
vel

vel à nobilitate ob malum regimen exagitantur, vel prætensioni illorum, cum diminutione suorum reddituum aliquid tribuant. Unde incommoda ista Respub. prospiciens, stipendiario milite ordinariè bella peragere consuevit, generalem autem nobilitatis expeditionem, in vltimum tantum casum reseruauit, vt, si vel tributa non sufficerent, vel hostis ita potens esset vt ei resistere conscripto milite Generalis belli nequiret, tum ad generalem omnium nobilium expeditionem, tanquam ad vltimum remediũ confugiendũ putarent. Pro ut nuper præterito bello Turcico faciendum censuerunt,

264 *Simonis Starouolsci*
runt, cum barbarus sexcen-
torum ferè millium exerci-
tum in nos duceret, Genera-
lis militiæ cum septuaginta
millibus stipēdiariorum, ex-
tra limites regni in Vala-
chiam præmissus fuerat, vt
eum obuius exciperet. Rex
autem in confinijs quasi, ad
Leopolim nobilitatem con-
uocabat, quibus cum suppe-
tatum, præmisso exercitui
cum filio, ire debuerat. Et si
eum celerius, vti decretum
erat in Comitijs, superue-
nisset, profectò maiores lon-
gè progressus belli fecisset,
maiolemq; sibi ac suis glo-
riam apud posteros parauis-
set. Quo autem in eiusmodi
expeditiones paratior nobi-
litas fieret, statutum est iam-
dudum

dudum publico Comitiorū decreto, vt prima post Paschatis festum Dominica, in singulis satrapijs lustratio in armis fieret, & quisque Palatinus suorum prouincialiū nomina in tabulas referret.

Quod, æquè vt & alia instituta patriæ, aut penitus negligitur, aut certè neglectim peragitur, pœna in delinquentes valdè leui assignata.

Sic pedestris quoque militia Augusti Regis inuento, tam ex urbana, quàm è pagana plebe delecta ferè iam euauit, & vix aliquot centena tantùm numerantur, eaque nullius frui, qui quindecim millia superare debuerant, Reliqui omnes, avaritia prefectorum, censum exsoluere

266 *Simonis Starouolsci*
iussi, & rusticanis laboribus
adscripti, cingulum milita-
rem deposuerunt. Stipendijs
nihilominus conscriptos, e-
gregiè sese in bellis gessisse
vidimus, & famem, sitim,
æstum, frigus, laboresque
castrenses, multo fortiori a-
nimo pertulisse obseruau-
mus, quam aut Hungari,
aut Germani, qui aërem
nostrum pati non possunt, &
vel diffugiunt, vel moriun-
tur. Quod si Ordines regni,
vellent seriò curam rei bel-
licæ inire, possent absque
omni dubio ducenta & am-
plius, præstantissimorum
peditem, è pagis & oppidis
deligere, quibus vel maxi-
mo hosti patriæ possent fa-
cillimè resistere. Experimē-
tum

tum habemus in Cosachis Zaporofensibus, qui omnes rustici sunt, è pagis atq; oppidis nostris collecti, & nulla litteratura præditi; nihilominus tamẽ in castris suis veterum Romanorum disciplinam habent, fortitudinæque bellicæ, & rei militaris peritia, nulli in mundo nationi cedunt. Quibus si è toto regno dilecta iuventus adiungeretur, & sub præfectis atque Chiliarchis nobilibus, in arte militari exercerentur, nullus penitus in orbe Christiano Monarcho, pares Regi Poloniæ vires in suo regno haberet. De comæntu verò non est dubitandum, quin tantam in bellis multitudinem Rex Poloniæ
alere

alere possit, cum sit cuique manifestum, Regnum Poloniae posse alia duo similia regna, prout ipsum est, non modo frugibus, sed & carnibus, & alio companatico sustentare. Nihilominus nos Poloni, in qualibet expeditione bellica fame laboramus, atque saepissimè res iamiam ad finem perductas, propter commeatum penuriã, turpiter deserimus. Quod totum procedit ex socordia praefectorum belli, aut potius Reipub. Ordinum, qui dum aliquorsum bellum edicunt, nusquam in partibus illis de commeatu prouidēt, sed quod cuique militi fors offert, id rapit in transitu, & postea sese cum equis & famulis

mulis in castris sustentat. Fame verò oborta, aut morbis passim omnes intereunt, aut nolūt obedire Ducibus suis, & dilabuntur. Quod si verò Respub. primum ibi de cōmeatu prouideret, quo exercitum mittere vellet, & commeatus ille, ob abundantiam rerum omnium, paruo certè constaret, & expeditionem propositam facile ad finem optatum deduceret. Iam autem quo ad pecuniam, parata illa in ærario nusquam reperitur, sed tum demum, cum bellum per Comitia edicitur, prouincialibus imponitur, vectigaliaque diuersa bello finiēdo sufficientia statuuntur. Sed & hæc ipsa, vel tarde confer-

run-

270 *Simonis Starouolsci*
runtur, vel non ex integro
in ærarium inferuntur, po-
tior pars priuatorum cupi-
ditati cedit. Quæ si paulò
ordinatius colligerentur, at-
que etiam tum, cum bellum
nobis nullum est, moderatè
imponerentur, & asseruaren-
tur in prætorijs: profectò
& exercitus nostros celerius
in hostes educeremus, & mi-
litem ipsum obsequentio-
rem in bellis haberemus: qui-
dam auaritia gubernantium
stipendia sibi retineri vident,
facilè in perniciem patriæ
coniurant, quod iam sæpissi-
mè sumus experti. Hoc ta-
men vel maximè Regem
Polonię in bellis iuuat, quod
Proceres Regni, & quique
nobiles ditiores, soleant in-
tegras

tegras equitum cohortes & alas, sumptu suo proprio in castra adducere, vel solius patriæ amore. Pauperiores verò, plures vna collecti, ducem sibi virum aliquem strenuum eligunt, & vtrò sine stipendijs, belli imperatorem sequuntur, ob id ipsum voluntarij appellati. Quod ipsum & Cosachi, Zaporosenses faciunt; interdum ad quadraginta millia pugnatorum collecti. Quo ad arma autem. Hæc quisque sibi priuatus curat è Germania, aut aliqua alia gente vicina portari: quia Rex aut Respub. nullum armamentarium publicum habet. Sūt tamen aliquot in locis repositoria tormentorum maiorum,

272 *Simonis Starouolsci*
rum, sed quæ negligentissi-
me asseruantur: Plura multò
& ordinatiora ciuitates ha-
bent: itemque nobiles non-
nulli & Proceres Regni. Qui,
cum bellum edicitur, & ipsi
amore patriæ in bellū eunt,
& tormenta secum maiora,
adhibitis omnibus necessa-
rijs conducunt. Rex autem,
quum nullas munitiones
magnas habeat, quas armis
prouidere deberet, quocun-
que expeditionem sumit,
habet facilè armorum suffi-
cientiam, aut à ciuitatibus
ditioribus, aut è suis arma-
mentarijs, quæ sparsim plu-
ribus in locis parua ab anti-
quo sunt ditata. Cumque &
Polonia ipsa non sit metallo-
rum indiga, & Germania,
quæ

lachiam, Moldauiam & Bes-
sarabiam etiam priuati mul-
toties depopulati sunt, &
Principes illis pro suo arbi-
trio imposuerunt. Restat
solummodo Suecus, quem
& olim & nuper acie qui-
dem semper deuicimus, eij-
sere prouincia omnino non
potuimus: partim quod so-
cordia quadam, ad expugnā-
das munitas vrbes non si-
mus apti: partim quod hæ-
reticis illi passim fauenti-
bus, domesticos proditores
euitare nequeamus: partim
quod prouincijs illis sacra-
torum virorum possessioni
semel dicatis, non sit pro-
perum penitus, profanos
homines iterum frui: partim
etiam, quod exardescente

276 *Simonis Starouolsci*
vicio sæculi, hominum cu-
piditate, minus publicis re-
bus modò simus intenti,
quisque nostrum privato
commodo studet : ex quo
procerum assiduæ discordia,
nobilium inobedientia, aul-
suspiciones, Principis con-
temptus, rerum neglectus
passim. Partim denique
quod Numinis iræ difficilis
nos sit contrauenire, quæ
tot scelera publica in pat-
nostra impunita, hoc, quæ
minimi semper faciebamus
hoste nos punit, & quasi pu-
blica hac castigatione, ad re-
sipiscentiam benigne impe-
lit. Sed

O mure Domini, quæ
usque non requiesces? ingre-
des

dere in vaginam tuam, refrigerare, & file.

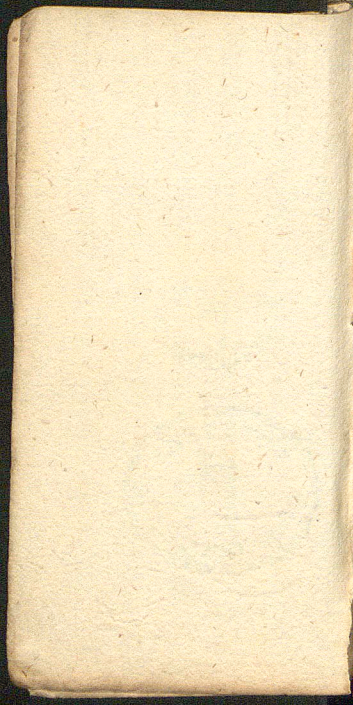
Cogita super nos cogitationes pacis, & non afflictionis, vt des nobis finem & patientiam, & inuocabimus te, & uiuemus.

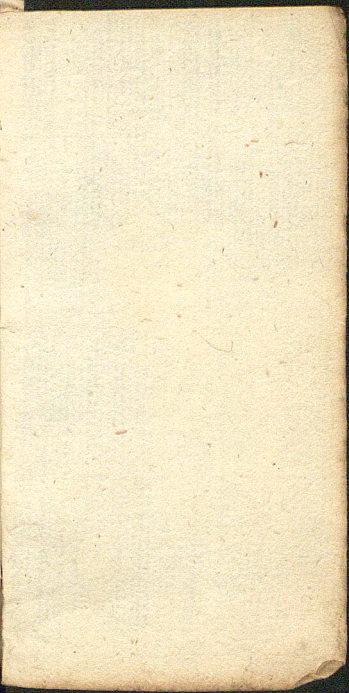
F I N I S.

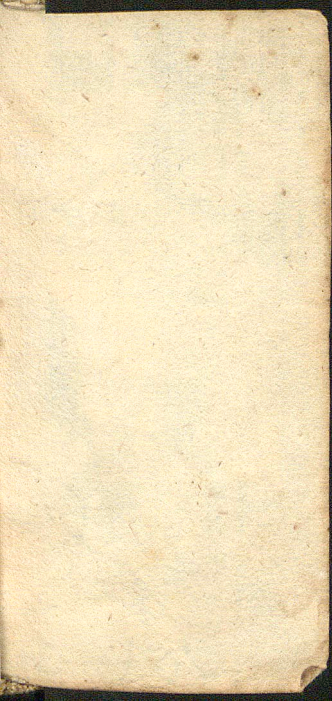

7513

